

Opinnäytetyö (AMK) / (YAMK)

Turun ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi

2011

Timo Virtanen

Kuka kohtaa kenet ja miksi?

Yhteisöllisyyden, kohtaamisen, pedagogisen rakkauden ja motivaation mahdollisuus yläkoulun ja lukion musiikinopetuksessa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Musiikkipedagogi

Vuosi: 2011 | Sivujen lukumäärä: 49

Ohjaaja: Soili Lehtinen

Timo Virtanen

Kuka kohtaa kenet ja miksi?

Yhteisöllisyyden, kohtaamisen, pedagogisen rakkauden ja motivaation mahdollisuus yläkoulun ja lukion musiikinopetuksessa

Yhteisöllisyys, kohtaaminen sekä rakkaudellinen pedagogia toimivat mielestäni kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen sekä kasvatuksen, oppimisen ja motivoivan opetuksen peruslähtökohtana. Tässä opinnäytetyössä heijastan teoreettisen viitekehyksen pohjalta 10-vuotisen musiikinopettajaurani aikana kertyneitä kokemuksia, havaintoja ja konkreettisia esimerkkejä mahdollisuuksista kohdata oppilaita aidosti sekä soveltaa yhteisöllisyyttä ja rakkaudellista pedagogiaa yläkoulu- ja lukioikäisten musiikinopetuksessa. Tarkastelen myös motivaation merkitystä musiikinopetuksessa sekä sen vaikutusta oppimistilanteeseen.

ASIASANAT: Yhteisöllisyys, kohtaaminen, pedagoginen rakkaus, motivaatio, pedagogiikka, minäpystyvyys, itsetunto, virtaus, vuorovaikutus, yhteisötaidot, kasvatust, kehitys, opetus, oppiminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Music pedagogy

Date: 2011 | Total number of pages: 49

Instructor: Soili Lehtinen

Timo Virtanen

Who faces whom and why?

The possibility of communality, facing, pedagogical love and motivation relating to teaching music in junior high school and gymnasium

I think that communality, facing and pedagogical love are the keys to comprehensive growth and development as well as education, learning and motivating teaching. In this thesis, besides examining this topic in theory, I will reflect my own observations and concrete examples of how to face students genuinely and fit both communality and pedagogical love in teaching music, based on my ten year career as a musicteacher at a junior high school and gymnasium. I will also view the significance of motivation in teaching music and its affection in the learning situation.

Keywords: Communality, facing, pedagogical love, motivation, pedagogy, self-efficacy, self-confidence, flow, interacting, community skills, education, development, teaching, learning

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1 Yhteisöllisyys	7
2.2 Yhteisöllinen pedagogia	10
2.3 Pedagoginen rakkaus	11
3. ITSENSÄ KOHTAAMINEN LÄHTÖKOHTANA TOISTEN KOHTAAMISELLE; TAUSTAA SILLE KUKA KOHTAA KENET	12
4. KOHTAAMISEN, YHTEISÖLLISYYDEN JA PEDAGOGISEN RAKKAUDEN MAHDOLLISUUS YLÄKOULUN JA LUKION MUSIIKINOPETUKSESSA	17
4.1 Kohtaamisesta ja rakkaudesta	17
4.2 Yhteisöllisyydestä	20
4.3 Mahdollisuuksista kohdata yksilöt ja toteuttaa pedagogista rakkautta	21
4.4 Rehellisyys ja aitous	22
4.5 Oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja intohimo	23
5. MOTIVAATION MERKITYS MUSIIKINOPETUKSESSA	24
5.1 Motivaation määrittelyä	24
5.2 Palautteen vaikutus motivaatioon	27
5.3 Motivaation synnyttäminen, ylläpitäminen ja tukeminen	28
5.4 Ideaaliminän, itsetunnon ja minäpystyvyyden vaikutus motivaatioon	29
5.5 Kognitiivisen ristiriidan positiivinen vaikutus motivaatioon	31
5.6 Virtaus ja motivaatio	32
6. MUUTAMIA YHTEISÖLLISYYTTÄ, KOHTAAMISTA, PEDAGOGISTA RAKKAUTTA JA MOTIVAATIOTA EDISTÄVIÄ PROJEKTEJA	33
7. KOHTAAMISTA HELPOTTAVA TIETOISUUS YKSILÖN MUSIIKINKUUNTELU-/ HANKINTATOTTUMUKSISTA	38
8. LOPUKSI	43
LÄHDELUETTELO	45

Liitteet: kyselylomake, luokan pohjapiirustus, mp.3-tiedostot

1. JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössäni pyrin tarkastelemaan henkilökohtaisten kokemusten kautta yhteisöllisyyden, kohtaamisen ja pedagogisen rakkauden merkitystä musiikinopetustyössä sekä niiden vaikutusta oppimistilanteisiin ja motivaatioon. Yhteisöllisyys, yhteisöllinen pedagogia ja pedagoginen rakkaus toimivat työni teoreettisina viitekehyksinä, joihin pyrin heijastamaan omia ajatuksiani.

Tieteellisen viitekehyksen pohjalta pyrin havainnollistamaan esimerkein ja konkreettisin keinoin toimiviksi havaitsemania asioita omassa työssäni. Pyrin jakamaan sitä tietoa ”pedagogisin silmin”, jota matkan varrella on tarttunut minuun ja muokannut käsitystäni hyvästä opettajuudesta sekä kokonaisvaltaisesta kasvusta että kehityksestä niin ihmisenä kuin pedagogina.

Viktor Frankl on kirjoittanut kirjassaan *Itsensä löytäminen rakkaudesta seuraavasti*: ”Rakkautta on, kun ei enää olekaan kysymys mistään ominaisuudesta tai erityispiirteestä, mitä toisella on, ei ylipäänsä mistään, mitä hänellä on, vaan ennen kaikkea siitä, mitä hän on, eli kun on kysymys näiden ominaisuuksien haltijasta. Eli on kysymys ihmisestä itsestään, hänen ainutlaatuisuudestaan ja ainutkertaisuudestaan, sanalla sanoen hänen persoonallisuudestaan, hänen sisimmästään, joka kätkeytyy kaikkien hänen ominaisuuksiensa taakse. Ihmisen persoonan huomaaminen oikealla tavalla, hänen persoonansa kohtaaminen, on rakkautta”. (Frankl 1984, 87)

Kohtaaminen on ollut minunkin lähtökohtani tehdessäni musiikinopetustyötä koulussa. Minulle jokainen oppilas on ihminen ja lähtökohtainen tavoitteeni on kehittää oppilaan musiikillista minää, sekä soitto- ja laulutaitoa hänessä olevien vahvuuksien kautta.

Olen toiminut 10 vuotta lukion sekä yläkoulun musiikinopettajana. Haluan kertoa niistä kokemuksista ja ajatuksista, joita olen mielestäni oivaltanut työkentällä toimiessani. Kymmenen vuoden aikana kertyneet kokemukset tuhansista oppilaista ja erilaisista opetusryhmistä luovat tämän työn sisällä suoritettun

empiirisen tutkimusaineiston pohjan. Työssäni olen saanut havainnoida oppilaita ja heidän toimintaansa hyvin heterogeenisissä ryhmissä. Niiden pohjalta olen pyrkinyt kehittämään opetustilannetta ja henkilökohtaista työpanostani yhteisölliseen sekä rakkaudelliseen suuntaan.

Opettajan omana itsenä olemisen tärkeyden lisäksi oppilaan kohtaaminen ja hänestä välittäminen nousevat pedagogisen rakkauden perustaksi. Tärkeää on se, että opettaja aidosti kohtaa oppilaat ja on kiinnostunut heidän kasvustaan sekä ihmisinä ihmisyyteen, että tiedon vastaanottajina ja jäsentäjinä. Kaikki oppilaat otetaan huomioon ja heitä pidetään tasa-arvoisina tieto-/ taitotasoon tai sosiaaliseen asemaan katsomatta. He saavat kokea olevansa yksi muiden joukossa tasavertaisena.

Henkilökohtaiset toimintatapani tehdä tätä työtä ovat löytyneet tekemisen lisäksi itsereflektoinnin, opiskelujen ja keskustelujen kautta. ”Peiliin katsomisen” jalo taito, niin hyvässä kuin pahassa, on mielestäni eräs kasvattajan tärkeimmistä välineistä kehittää itseään ja työtänsä. Yhtä tärkeää oman itsensä arvioinnissa on ongelmanratkaisujen lisäksi nähdä ne positiiviset asiat eli ”työn hedelmät”, jotka kannustavat tekemään opetustyötä ja vahvistavat itsetuntoamme. Tärkeänä näen myös keskustelun kautta tapahtuvaa asioiden jakamista muiden ihmisten kanssa, ovatpa he sitten kasvatusalan ammattilaisia tai eivät. Ennen kaikkea työ tekijäänsä opettaa ja jokainen päivä luo uutta pääomaa pedagogina toimimiselle.

Toivon, että lukiessasi tätä opinnäytetyötä saat joitain ajatuksia sekä uusia ideoita pedagogina ja kasvattajana toimimiseen. Koko kasvatuksellisen ja pedagogisen kentän laajuus on niin suuri, että läpi elämämme saamme opiskella sen ymmärtämistä.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Yhteisöllisyys

Rainan ja Haapaniemen (2007) mukaan yhteisöllä tarkoitetaan sellaista toiminnallista kokonaisuutta, jossa yhteisön jäsenillä on yhteisesti ymmärrettyjä arvoja, tavoitteita ja yhteistä toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhteisöllisyys syntyy yhteisön jäsenten välisestä vuorovaikutuksesta, yhteen liittymisestä yhdessä määriteltyjen rakenteiden puitteissa. Yhteisön jäsenet ovat tietoisia heitä yhdistävästä asiasta ja se tuottaa yhteisyyden tunnetta. Tietoisuus kehittyy prosessinomaisesti. Yhteisö tarvitsee rakenteet vuorovaikutukselle ja toiminnan jäsentymiselle: johtajuutta, työnjakoa, keskustelua ja päätöksentekorakenteita. Yhteisöllisyys on siis ryhmän kehittyvä ominaisuus. Tavoitteena on kasvattaa yhteistä tietoisuutta vuorovaikutuksen avulla kun ryhmä pyrkii yhteisiin tavoitteisiin. (Raina ja Haapaniemi 2007, 34)

Kalevi Kaipio (1999) kirjoittaa kirjassaan Kasvattava yhteisö yhteisöjen mahdollisuuksista kehittää vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä siten, että yhteisön toiminnasta tulee yhteisön ja sen yksilöiden jatkuva kehitys- ja kasvuprosessi. Tavallisemmin yhteisön kehittäminen tapahtuu pienyhteisössä, jossa yhteisön jäsenet keskinäisen sisäisen vuorovaikutuksensa avulla kehittävät ja voivat saada aikaan omat yhteisölliset toimintatapansa. Yksittäisellä yksilöllä on halu ja tarve kehittää omaa toimintaansa tasavertaisen yhteisöllisen päätöksenteon suuntaan. Yhteisöllä on mahdollisuus koko organisaation ja sen toimintayksiköiden yhteisöllisten toimintatapojen organisoimiseen ja kehittämiseen kokonaisuudesta käsin siten, että koko organisaation toiminnasta tulee jatkuva, tietoinen prosessuaalinen kasvatus-, oppimis- ja kehitystapahtuma. Jatkuva yhteisöllinen kehittämistoiminta muistuttaa parhaimmillaan hyvän kasvattavan yhteisön toimintaa. (Kaipio 1999, 30–31)

Kaipion mukaan ihminen voi kehittyä inhimilliseksi olennoksi vain yhteisössä elämällä. Se, millaiseksi vuorovaikutus muotoutuu, organisoidaan ja järjes-

tetään, luo perustan tilanteille, joiden seurauksena yksilö kehittyy. Yksilön kehitys vuorovaikutuksena on itse asiassa yksittäisten toisiaan seuraavien vuorovaikutustilanteiden jatkumo, joka kaiken aikaa muokkaa käyttäytymistämme, persoonallisuuttamme ja yksilöllisyyttämme. Yhteisöjen jatkuva muutosprosessi edellyttää myös yksilön jatkuvaa muutosprosessia. Yhteisökasvatuksellisen yhteisön tason keskeinen piirre on toimintaa leimaava vahva tasavertaisuuden tunne (Kaipio 1999, 17, 26, 99).

Vuorovaikutus ei määrittele Rainan ja Haapaniemen mukaan vaikutuksen tasapuolisuutta, vain sen, että kaikki osapuolet osallistuvat jollain tavoin vaikuttamiseen. Yksipuolinen vaikuttaminen ei siis ole vuorovaikutusta. Vuorovaikutusta voi siten olla kovin monenlaista, hyvää, huonoa ja kaikkea siltä väliltä. Osallistumisen tunne syntyy yksikertaisesti siitä, että on oikeasti osallisena. Mahdollisuus aitoon vuorovaikutukseen ja kuulluksi tulemisen kokemukseen kehittyä pikkuhiljaa ryhmäprosessin edetessä. (Raina ja Haapaniemi 2007, 37, 47)

Yhteistyö on Kaipion mukaan rakennettava siten, että ihmisiä ja heidän mielipiteitään kunnioitetaan niin, että jokainen yksilö omista erilaisista lähtökohdiltaan osallistuu suunnitteluun ja päätöksentekoon. Ihmisen on koettava saavansa henkilökohtaista etua osallistuessaan yhteistyöhön. Yhteistyön avulla kehitetään yhteinen käsitys organisaatiosta ja siitä, mitä varten toiminta on olemassa. Yhteistyöllä määritetään yhteiset linjat, tavoitteet ja käytännöt. Jatkuva oppiminen, kehitys ja syvenevä ymmärrys yksilöiden tahdosta ja tarpeista muuttaa tarvittaessa yhteisiä arvoja, normeja ja pelisääntöjä sekä jatkuvasti tavoitteita ja käytäntöjä. (Kaipio 1999, 233–234)

Rainan ja Haapaniemen mukaan yhteisötaidot käsitteellä tarkoitetaan niitä vuorovaikutustaitoja, joita yksilö tarvitsee voidakseen olla rakentavasti yhteisön jäsen. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi erilaisten ihmisten arvostava kohtaaminen, hyvät yhteisötaidot, kyky toimia eheyttävästi ristiriitatilanteissa sekä ryhmän prosessien tunteminen ja kyky osallistua ryhmän toiminnan ohjaamiseen kulloisenkin tavoitteen saavuttamiseksi. Hyvä itsetuntemus, kyky ottaa vastaan ja antaa palautetta sekä oman käyttäytymisen ohjaaminen ryhmän

eduksi on henkilökohtaisen yhteisötaidon ydintä. (Raina ja Haapaniemi 2007, 40)

Helka-Maria Kinnunen (2009) kirjoittaa yhteisöksi tulemisen haasteesta teatterityössä Heikkilän, Hyypän ja Puution (2009) toimittamassa kirjassa *Yhteisön lumo*. Hänen mukaansa ryhmälähtöinen prosessi nousee ja kaatuu koko ryhmän panoksesta. Onnistunut tehtävänjako synnyttää dynaamisen vaiheikon, jossa osalliset oppivat toiminnastaan ja kehittävät sitä, improvisoivat prosessissa. Taiteellisen ryhmätyön onnistumisen perusedellytyksenä pidetään, paradoksaalisestikin, avointa yhteistyötä. Kollektiivisuuteen pyrkivät työtavat ja ryhmät vaativat osallisilta perehtymistä ja kärsivällisyyttä, ne eivät tarjoa oikotietä kukoistukseen. Ryhmätyössä syntyy uusia kysymyksiä ja yllättäviä, hallitsemattomia kyseenalaistuksia. Ryhmän taito on taitoa viipyä näissä epävarmuuden vaiheissa kiirehtimättä ensimmäisen mieleentulevan vastauksen avulla ohi joskus epämukavan tilanteen. Juuri kysymisessä, tietämättömyydessä viipyy työskentely ohjaa ryhmän toimintaa kohti ainutkertaista tuotosta. (Kinnunen 2009, 148–150)

Kinnunen jatkaa kirjoituksessaan ryhmäksi tulemisesta seuraavasti: Ryhmät toimivat aina jossain määrin kollektiivisesti, tietämättäänkin. Jokaisella ihmisellä on myötäsyttyisiä valmiuksia toimintaan ryhmässä. Valmiuksia on myös opittu eri tavoin ja jokainen kantaa opittua mukanaan. Monesti yhteistyön oletetaan sujuvan hyvin, kunhan muut vain osaisivat ne taidot, joita itsellä jo on. Käytännössä juuri oletukset ja tunnistamattomat piirteet omassa sekä kollektiivin toiminnassa johtavat siihen, että ryhmässä toimimisesta tuleekin ylivoimaisen vaikeaa. Jos ryhmän jäsenillä olisi sellaisia taitoja yhteistyön eri vaiheisiin, joilla he tiivistäisivät kollektiivia vaaran hetkinä eivätkä päästäisi innostusta ja keskinäistä arvostusta sammumaan, he voisivat onnistua. Millaisia ryhmätyötaitoja he tarvitsisivat? Ainakin kyvyt toisen havaitsemiseen, toisten kuulemiseen ja valmiudet toiminnan suunnanmuutoksiin olisivat kullannarvoisia. (Kinnunen 2009, 158–160)

Heikkilä (2009) kirjoittaa samassa kirjassa yhteisöistä: ”Yhteisöjen olemassa-oloon kuuluu mysteeri: kukaan ei tiedä tai ymmärrä, miten kokonaisuus rakentuu juuri sellaiseksi” (Heikkilä 2009, 122).

2.2 Yhteisöllinen pedagogia

Liisa Raina ja Rauno Haapaniemi (2007) ovat kirjoittaneet kirjan Yhteisöllinen pedagogia omien sanojensa mukaan yhteisöllisin periaattein. He ovat peilanneet omia kokemuksiaan lapsille ja nuorille tehtyjä haastattelu- sekä kyselytutkimuksia vasten. Heidän mukaansa johdonmukaisuus kasvatettavan yksilön kohtelussa ja ohjaamisessa sekä tämän myötä kehittyvä turvallisuus ja luottamus kasvattajaan ovat itsestänselvyyksiä kasvatuksen onnistumiseksi. On hyödyllistä tarkastella, millä ehdoilla nämä kasvatuksen onnistumisen perusedellytykset voivat kasvatusyhteisössä toteutua. Jos kasvattajalta puuttuu sitoutuminen johdonmukaisiin kasvatuksellisiin linjoihin ja toimintatapoihin, ei kasvatustoiminnasta voi yksittäisen kasvatettavan kokemana tulla johdonmukaista kasvatustapahtumaa. (Raina ja Haapaniemi 2007, 200–201)

Yhteisöllinen pedagogia:

1. Tunnealueen tavoitteet. Tärkeä tavoite on synnyttää ja ylläpitää turvallisuuden tunnetta ja kiinnostusta oppimiseen (motivaatiota). Nämä kaksi tunnetta on oppimisen perusedellytys. Itsetunnon tukeminen on myös tunnetavoite.
2. Sosiaalisten taitojen tavoitteet. Kasvattava ryhmä harjoittelee vastuunottoa, toisten auttamista ja tasa-arvoista työskentelyä.
3. Oppimisen tavoitteet. Ryhmässä pyritään oppimaan tietoja ja taitoja tehokkaasti ja syvällisesti. (Raina ja Haapaniemi 2007, 37)

Raina ja Haapaniemen mukaan osallistumisen tunne syntyy yksikertaisesti siitä, että on oikeasti osallisena. Mahdollisuus aitoon vuorovaikutukseen ja kuulluksi tulemisen kokemukseen kehittyy pikkuhiljaa ryhmäprosessin edetessä.

Yhteisöllisessä pedagogiassa pidempiaikaiset ryhmät mahdollistavat myös yhteisötunteen syntymisen ja ovat harjoituskenttä omien yhteistyötaitojen kehittämiseksi. (Raina ja Haapaniemi 2007, 49)

2.3 Pedagoginen rakkaus

Lainaan seuraavaksi muutamia Simo Skinnarin (2004) ajatuksia kirjasta Pedagoginen rakkaus, kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä.

”Aina silloin, kun emme toimi tai puhu rakkauden hengessä, olemme onnettomia, tyytymättömiä, kyynisiä ja skeptisiä. Rakkaus virtaa meihin takaisin tuoden rauhan, ilon ja onnellisuuden” (Skinnari 2004, 53).

”Pedagoginen rakkaus, joka on henkisyytemme kasvatusmetodi ja lähtee jokaisen ihmisen tunnustamisesta, on tie, joka kutsuu esiin aitoa minuutta. Se johtaa kasvavia- meitä kaikkia-kokemaan: ”Olen täydellisen arvokas riippumatta suorituksistani, ulkonäöstäni, sairauksistani...” Näin kokeva voi pyrkiä rauhassa tunnustelemaan: Kuka sinä olet? Kuka minä olen?” (Skinnari 2004, 192).

”Ainutlaatuisuuden kunnioittaminen ja toteuttaminen itsessä ja toisissa on pedagogisen rakkauden ydin” (Skinnari 2004, 170)

3. ITSENSÄ KOHTAAMINEN LÄHTÖKOHTANA TOISTEN

KOHTAAMISELLE; TAUSTAA SILLE KUKA KOHTAA KENET

Meillä kaikilla on oma ainutkertainen menneisyytemme, jonka olemme kulke-
neet matkallamme omaan minuuteemme. Henkilökohtainen historiamme mää-
rittelee sen mitä olemme juuri nyt ja se vaikuttaa myös kykyymme sekä tapoi-
himme kohdata ihmisiä luokkahuoneissa ja opetustilanteissa.

Minäkäsitykseen sisältyvät kaikki ajatukset, tunteet, elämykset, havainnot,
tiedot, taidot, uskomukset, mielikuvat, kuvitelmat, toiveet ja teot jotka yksilö
liittää itseensä, kykyihinsä ja ihmissuhteisiinsa. Minäkäsitys kehittyy sosiaa-
lisessa vuorovaikutuksessa ympäristön, erityisesti ihmiselle tärkeiden ihmisten
kanssa. Se muodostuu tietoisista ja tiedostamattomista osa-alueista ja se ohjaa
ihmisen käyttäytymistä, pitää psyykkisesti tasapainossa ja auttaa antamaan
merkityksen kokemuksille. Minäkäsitys muodostaa persoonalli-suuden ytimen,
suhteellisen pysyvän käsityksen itsestä. (www.juureton.fi).

Synnyin vuonna 1972 Kaarinan kaupungissa sijaitsevalle Hovirinnan
kerrostalolähiöön, jonka asukasluku oli tuolloin noin 10000 ihmistä. Isäni kuoli
kun olin 10-vuotias ja samana jouluna äitini osti minulle ensimmäisen kitaran.
Siitä lähtien musiikista alkoi muodostua itselleni elämäntapa, joka on jatkunut
tähän päivään asti. Hovirinnassa asuminen ja selviäminen sen maailman
raadollisuudessa vaikuttavat hyvin paljon siihen miten kohtaan niitä asioita,
jotka koskettavat juuri yläkoulu- ja lukioikäisten maailmaa (13-19v.). Muun
muassa liimanhaistelu, viinanjuominen, tupakka, rikokset ja väkivalta olivat arki-
päivää jokapäiväisessä elämässä. Onneksi itselläni vaikuttimet oli musiikissa ja
urheilussa, mutta kuitenkin sain tutustua edellä mainittuihin ilmiöihin enemmän
kuin riittävästi ikätovereideni kautta. Kaveripiirien runsaslukuisuus antoi kuiten-
kin hienon mahdollisuuden kokea yhteisöllisyyttä, jota kutsuisin nimellä
”brotherhood”. Tänäkin päivänä, kun ne samat asiat kokeneet ihmiset tulevat
kauppakeskuksessa vastaan voi aistia sen brotherhoodin, jota on oikeasti
vaikeata ilmaista sanoin.

Merja Kylmäkosken (2010) toimittamassa kirjassa Avauksia yhteisöllisyyteen Durkheimin ajattelua kehittävä Maffesoli toteaa lähes runollisesti, että yhteisöjen ja yhteisöllisyyden läsnäolo kaikkialla ja samanaikainen näkyväisyys tekevät niistä yhden ihmisen arvoituksellisimmista luomuksista. (Kylmäkoski 2010, 21)

12-vuotiaana perustimme ystävien kanssa ensimmäisen orkesterin eli bändin. Harjoittelimme rumpalimme autotallissa neljä kertaa viikossa ja näin jälkeensä todeten tuo ”musiikillinen korkeakoulu” opetti kahdeksan vuoden aikana hyvin monta kullanarvoista asiaa myös musiikinopettajan näkökulmasta. Näitä oppimiani tärkeitä asioita olivat muun muassa seuraavat: Yhteissoittotaito, bändin yhteisöllisyys, instrumenttitaidot (rummut, basso, kitara, kosketisoittimet, laulu) sekä äänentoistojärjestelmän huolto ja käyttötaito. Tutuksi tulivat myös sisäinen motivaatio, musiikin tekeminen ja tuottaminen, säveltäminen ja harjoittelu sekä studiotyöskentely ja esiintyminen.

Ensimmäisen bändin saapuessa tiensä päähän tuli seuraava bändi ja sitä seurasi monia bändejä sekä projekteja. Koettiin yhdessä monia satoja esiintymisiä, joihin sisältyi soittamista ja laulamista trubaduurina, duona, triona ja isoimmilla kokoonpanoilla niin teattereissa, baareissa kuin muillakin esiintymislavoilla. Sain mahdollisuuden päästä tutustumaan takahuone- ja hotelli-elämään sekä keikkabussin saloihin. Olen saanut kunnian esiintyä, soittaa ja olla tekemisissä suomalaisten eturivin artistien kanssa mm. Martti Syrjä, Severi Pyysalo, Marzi Nyman, Mikko Kuustonen, Juice Leskinen, Juha Tapio, Mike Monroe jne.

1998 valmistuin Turun konservatoriosta musiikinohjaajaksi, jonka jälkeen siirryin musiikinopettajaksi Lietoon. Viimeisenä asiana tähän tiiviiseen ”elämäkertaan” haluan ottaa esille hyvinkin merkittävän asian musiikinopettajan työn kannalta. Olen seurannut musiikkialaa aktiivisesti ja käynyt konserteissa sekä keräillyt alan julkaisuja eri muodoissa (cd, lehdet, television musiikkiohjelmat, dvd, vinyylit ym.). Hyvin tärkeää on mielestäni pitää mieli avoimena kaikille musiikin tyyllilajeille ja pyrkiä löytämään eri tyyliuunnista sekä artisteista positiivisia näkökulmia. Yhtä tärkeitä on tutustua Bachin, Apulannan kuin Metallicantin

tuotantoon. Tutustumisen lisäksi eri tyyllisuuntien soittaminen ja soitattaminen oppilailla klassisesta musiikista tämän päivän populaarimusiikkiin avartaa sekä lisää musiikin ammattilaisen tiedollista ja taidollista auktoriteettia.

Oikeastaan näen itselläni olevan kaksi työtä. Toinen niistä on opetustyö ja toinen työ esiintyvänä artistina. Olen tehnyt niitä molempia koko ajan rinnakkain, vaikka tein ensimmäiset julkiset esiintymiset 12-vuotiaana ja opetustyö astui kuvaan vasta myöhemmin. Kovasti pohdiskelin lukion jälkeen lähteväni lukemaan matematiikkaa ja fysiikkaa yliopistoon tai siirtyväni armeijan jälkeen kadettikouluun, mutta niinhän siinä kävi, että intohimo ja harrastus ”vei miehen mennessään” ja musiikista tuli työ. Kovin tyytyväinen olen tuohon ratkaisuun. Niin paljon olen jo nyt kokenut saavani musiikin parissa toimimisesta.

Tiesin jo hyvin nuorena, että opettajan ammatti kiehtoi minua ja kaikki työharjoittelut yläkoulussa tein Hovirinnan ala-asteella. Lukion päättymisen jälkeen toimin samaisessa koulussa kouluavustajana (tuolloin kouluavustajan toimi lanseerattiin). Käytännössä työ oli opettajien sijaisena toimimista, vaikka nimike oli kouluavustaja. Sen jälkeen lähdin vuodeksi Eurajoen Kristilliseen kansanopistoon suorittamaan musiikkiopintoja ja kasvatustieteen approbaturia. Kaikki musiikillinen koulutus oli tapahtunut tähän mennessä itseopiskeluna, säveltämisenä ja bänditoiminnan kautta.

Palattuani Eurajoelta hain Turun konservatorion musiikinohjaajakoulutukseen ja Turun yliopiston luokanopettajakoulutukseen ja minut hyväksyttiin molempiin koulutusohjelmiin. Ensimmäisen vuoden jälkeen huomasin, että vuorokaudessa on vain 24 tuntia ja olisin tarvinnut 36 tuntia. Jatkoin konservatoriossa ja opettajankoulutuslaitos sai jäädä hetkeksi odottelemaan. Näihin samoihin aikoihin myös bänditoiminta kasvoi niihin mittoihin, jota se on yhä edelleen tänä päivänä, noin 100–150 keikkaa vuodessa. Konservatoriosta valmistumisen jälkeen eräs ystäväni pyysi, että voinko tulla tekemään hänelle vuoden sijaisuutta Liedon lukioon ja yläkouluun. Siitä sijaisuudesta sitten tulikin pitkä ajanjakso ja jäin Lietoon kymmeneksi vuodeksi hoitamaan musiikinopettajan tointa.

Opetustyö koulussa oli jo aloittaessani musiikinopettajana Liedossa minulle tuttua työtä, koska opiskeluaikana kävin tekemässä sijaisuuksia erinäisissä oppilaitoksissa. Tässä vaiheessa tiesin myös, että lukio ja yläkoulu sisältävät sen ikäluokan ja musiikillisen opetuskentän, jonka koin omakseni.

Ensimmäisenä vuotena Liedossa minulla oli opetustunteja 16,7 ja sen lisäksi talossa oli virkaa tekevä toinen musiikinopettaja, jolla oli täydet tunnit. Järjestin ensimmäisenä keväänä Kevät-rock konsertin koulun yleisurheilukentälle ja siellä oli esiintymässä yksi koulun bändi ja kaksi ulkopuolista bändiä. Toisena vuonna tuntimääräni nousi jo 23 tuntiin viikossa valinnaisuuksien kasvun myötä ja tuolloin Kevät-rock konsertissa esiintyi 7 koulun bändiä. Kolmannesta vuodesta eteenpäin opetin 28–30 tuntia viikossa ja kouluun hankittiin kolmas musiikinopettaja. Hän opetti ylijäävät tunnit, jotka eivät mahtuneet minun ja toisen täyspäiväisen musiikinopettajan lukujärjestykseen. Kevät-rockissa tuosta vuodesta eteenpäin esiintyi 13–15 bändiä. Kevät-rock konsertti oli siis bändisoittoryhmien vuoden päätavoite/- tapahtuma aina lukuvuoden keväällä, jolloin kaikki koulun oppitunneilla opetettavat bändit esiintyivät lukion ja yläkoulun oppilaille. Kaikkien bändisoittoryhmien kanssa teimme myös oman cd-levyn niistä biiseistä, jotka he esittivät Kevät-rock konsertissa. Luokassani oli studio, jossa äänitimme kyseisen ohjelmiston ja joidenkin ryhmien kanssa teimme omia biisejä, joihin oppilaat tekivät joskus kuvaamataidon videoryhmän kanssa yhdessä musiikkivideon. Palaan vielä tarkemmin näihin eri projekteihin ja muutamien tuntien toteutukseen tämän työn loppupuolella.

Päätoimenantajani oli lukio, jonka kaikki oppitunnit kuuluivat minun tehtäviini. Yläkoulun puolella pidin bändi- ja kitarasoittoryhmiä. Yläkoulussa bändisoittoryhmiä oli kuusi ja kitarasoittoryhmiä kaksi. Aloittaessani Liedossa lukion kurssitarjontaan kuului yksi pakollinen kurssi, kakkoskurssiin oppilaat valitsivat joko kuvaamataidon tai musiikin, yksi kitarasoittokurssi ja yksi bändikurssi. Lukion valinnaisuudet kasvoivat alkuvuosina niin, että jo muutaman vuoden kuluttua pystyin tarjoamaan lukion kurssitarjottimessa pakollisten kurssien ja kitarakurssin lisäksi neljää bändisoittokurssia yhden sijasta. Eräänä vuonna esimerkiksi ensimmäisen vuosikurssin oppilaista 48 oli valinnut bändisoitto-

kurssin. Pidän sitä isona määränä, sillä tuossa ikävuosiluokassa oli yhteensä 80 oppilasta. Lukion kakkoskurssissa vuosi vuoden jälkeen valinnaisuudet jakaantuivat niin että musiikinopetuksessa oli 80 % ikäluokasta ja loput 20 % kuvamataidossa.

Yritän tässä työssä myös kuvata tapaani tehdä työtäni, koska todennäköisesti jotain tuli tehtyä oikein jos peilaamme tuloksia valinnaisuuksien määrän kasvuun sekä oppilaiden viihtyvyyteen musiikinopetuksessa.

Ottaen huomioon suomalaisen mentaliteetin, tällaisten asioiden toteaminen ääneen on tietysti hyvin kyseenalaista kuulostamatta egoistiselta narsistilta. Tarkoituksen ei ole kohottaa omaa egoani vaan haluan jakaa hyviksi havaitsemiani oivalluksia ja onnistumisen kokemuksia omassa työssäni. Itsensä ruoskimisen ja negatioiden kautta kasvamisen lisäksi koen ensiarvoisen tärkeäksi myös oman kehittymisen, positiivisen kasvun sekä onnistumisten huomiointien. Yksi työssä viihtymisen tärkeimmistä mittareista on se mitä teen ja miten viihdyn työssäni.

Hyvin tärkeänä musiikinopetuksen onnistumisen perusteena pidän luokassa olevan musiikkilaitteiston tasoa ja luokan järjestämistä opettajan mielen mukaisesti sekä opetustavoitteita mahdollisimman hyvin palvelevaksi. Musiikkilaitteistojen tulee vastata opetuksen vaatimiin tarpeisiin. Tätä aluetta sain kehitettyä vuosien varrella mieleisekseni. Luokassani oli mm. kahdet rummut, bassolaitteisto, neljät kitaralaitteistot, kolme kosketinsoitinta, 20 akustista kitaraa, kymmenen laulumikrofoonia ja studio. Kaikki soittimet olivat sitä tasoa, että olisin voinut itsekin lähteä niillä keikoille. Käyttöaste koulussa on niin suuri, että laitteiston tulee olla ammattitasoista sekä soitettavuudeltaan että kestävyydeltään. Näissä asioissa tulee eteen resurssikysymykset kunkin oppilaitoksen kohdalla, mutta laitteiston ylläpito (rumpukapulat, kielet ym.) ja niihin panostaminen on tärkeää pyrittäessä tehokkaaseen, tulokselliseen ja kehittävään opetukseen.

Musiikinopetustilat Liedossa sijaitsevat vanhassa manttaalirakennuksessa. Tämä mahdollisti loistavat puitteet toteuttaa musiikinopetusta ja varsinkin

bändisoittokursseja. Rakennuksessa oli kaksi musiikinluokkaa ja niiden välissä soitin-/välinevarasto. Eriyttämistiloina toimivat vanha liikuntasali, pukuhuoneet ja vanha punttisali johon oli sijoitettu mm. rummut, soittimia sekä audiovisuaalisia laitteita. Itse luokkahuoneesta poistin tilaa vievät pulpetit. Niiden tilalla oli sohvia ja tuoleja. Tämä ratkaisu mahdollisti tilan muuntamisen helposti tarpeen mukaan. Laitteistojen ja soittimien sopivaa sijoittelua hain vuosien varrella ja liitteestä voi katsoa niiden asettelun. Sisustin luokan seinät omilla juliste-arkistoilla ja oppilaiden tuomilla julisteilla. Suurimman osan julisteista olin valinnut musiikinhistoriakurssien perusteella ja näin ne toimivat myös havaintomateriaalina. Musiikkiluokka näytti enemmän harjoitustilalta eli treenikämpältä kuin perinteiseltä musiikinluokalta. Osaltaan tämäkin varmasti vaikutti oppilaiden viihtyvyyteen musiikin tunneilla.

4. KOHTAAMISEN, YHTEISÖLLISYYDEN JA PEDAGOGISEN RAKKAUDEN MAHDOLLISUUS YLÄKOULUN JA LUKION MUSIIKINOPETUKSESSA

4.1 Kohtaamisesta ja rakkaudesta

Seuraavassa pohdin yläkoulu- ja lukioikäisten ihmisten kohtaamisen mahdollisuuksia musiikinopetustilanteessa sekä sitä miten keskustelun kautta voimme ohjata nuoria oppimaan ja kasvamaan ihmisinä ihmisyyteen kokonaisvaltaisesti omaa elämäänsä varten. Hyvin usein oppituntien aikana keskustelu ajautuu musiikillisten aiheiden lisäksi yleiseen pohdiskeluun milloin mistäkin aiheesta, kuten elämän tarkoitus ja mielekkyys sekä ihmisen kohtaaminen ja lähimmäisen rakkaus. Nämä ovat esimerkkejä syvällisistä aihepiireistä, jotka varmasti saattavat ihmisen tutkiskelemaan itseään ja ympäristöään pitkin elämänkaarta. Toiset viettävät näiden kysymysten ääressä enemmän aikaa ja

toiset vähemmän. Toisilla näiden kysymysten pohdiskelu vaatii syntyäkseen omaa elämää koskettavan ongelmatilanteen, kriisin tai käännekohdan (työttömyys, kuolema, sairaus jne.), jolloin on lähes pakotettu tarkastelemaan elämän suuria kysymyksiä.

Minun mielestäni on tervettä hyvän olon hetkinäkin pysähtyä tarkastelemaan omaa itseään sekä minuuteen liittyviä ja vaikuttavia asioita. Olenko onnellinen, onko olemassa asioita, jotka tekevät minut onnelliseksi, pystynkö rakastamaan itseäni ja lähimmäisiä, tunnenko tyytyväisyyttä itseeni sekä siihen mitä olen? Hyvin paljon yksikertaisempaa on ulkoistaa ongelmat ja olla näkemättä niitä asioita itsessään sekä omissa toimintatavoissa että asenteissa, joita muuttamalla ihminen pystyisi vaikuttamaan asioiden korjaantumiseen. Tämä hektinen suorituskeskeinen maailma asettaa jokaiselle omat haasteensa näiden asioiden äärelle pysähtymiselle. Tällöin joutuu opettajana punnitsemaan asioiden tärkeyttä, esimerkiksi sitä kumpi on tärkeämpää: D-duuri asteikon oppiminen vai keskustelu esimerkiksi viikonloppuna tapahtuneista asioista. Olen kokenut hyvin tärkeäksi roolin olla aikuisena näissä keskusteluissa. Sitä kautta myös ryhmän sisällä yksilöiden välinen luottamus toisiinsa kasvaa, joka taas edesauttaa ryhmän toimimista toisiinsa luottaen ja kannustaen. Yhteisöllisyyden tunteen kasvaessa opetustilanne helpottuu kaikilta osin kun ihmiset kohtaavat toisiaan ja oppivat tuntemaan toisiaan eri näkökulmista eikä vain esimerkiksi soittotaidon osalta.

Millä tavoin opettaja voi kohdata yksilöitä omassa työssään ja kyetä pedagogiseen rakkauteen. Jeesus opetti: ”rakasta lähimmäistä niin kuin itseäsi”. Ihminen on kykenevä osoittamaan lähimmäisen rakkautta vain silloin kun hän on löytänyt rauhan oman itsensä kanssa, eli sitten, kun hän on sinut itsensä kanssa, hänen elämällään on tarkoitus, hän on onnellinen ja hänen minuutensa ei ole riippuvainen muista ihmisistä. Tämä kaikki tietysti vaatii jatkuvaa työskentelyä oman itsensä kanssa, jotta rauha ihmisessä säilyy ja elämän tarkoitus ei katoa.

Opettajan omana itsenä olemisen tärkeyden lisäksi yhteisöllisyys, oppilaan kohtaaminen ja hänestä välittäminen nousevat rakkaudellisen pedagogian

perustaksi. Se, että opettaja aidosti kohtaa oppilaat, ja on kiinnostunut heidän kasvustaan ihmisinä ihmisyyteen sekä tiedon vastaanottajina ja jäsentäjinä. Kaikki oppilaat tulisi ottaa huomioon ja pitää heitä tasa-arvoisina tieto-/ taitotasoon tai sosiaaliseen asemaan katsomatta. Heidän tulisi saada kokea olevansa tasavertaisia muiden joukossa.

Toiset musiikinopetusryhmät vaativat enemmän kuin toiset rakkaudellisen ilmapiirin löytymisessä. Toisissa ryhmissä keskustelu ja kohtaaminen syntyvät lähes itsestään. Toisissa ryhmissä taas opettajan rooli nousee ensiarvoisen tärkeäksi esimerkiksi siinä, miten opettaja pystyy ottamaan huomioon ja näkemään niidenkin tarpeet, jotka helpommin jäävät syrjään opetustilanteessa.

Esimerkkinä tästä: Muutama vuosi sitten 8-luokan bändisoittokurssille tuli Mikko niminen poika. Mikko oli kitaristi ja osasi soittaa kitaraa hyvin ikäänsä nähden. Hänen sosiaaliset taitonsa olivat kuitenkin puutteelliset ja häntä kiusattiin jatkuvasti. Muistan hyvin kuinka hän esitteli itsensä monotoniseen äänensävyyn suunnilleen seuraavin sanoin: ”Minä olen Mikko, soitan kitaraa ja minulla ei ole yhtään kaveria enkä niitä varmasti tule koskaan samaakaan”. Sääntö numero yksi toimivan bändin aikaansaamiseksi on kuitenkin se, että kaikki ”puhaltavat yhteen hiileen” ja jokainen saa kokea olevansa tärkeä osa kokonaisuutta. Kaikki huomasivat soittotunneilla, että Mikko osasi soittaa ja hyvä yhteishenki alkoi vaikuttaa Mikon avautumiseen. En missään vaiheessa tiennyt mitä hänen yksityiselämässään tapahtuu. 8-luokan kuluessa keskusteltiin paljon musiikista ja soittamisesta. Sitä kautta ajauduttiin monesti keskustelemaan muistakin aiheista, kuten tupakka, viina, väkivalta, ihmissuhteet jne. Vähän ajan päästä huomasin, että Mikko esittää omia mielipiteitään ja ajatuksiaan muiden mukana täysvertaisena ryhmän jäsenenä. Hänen itsetuntonsa kasvoi, kun hänet kohdattiin ihmisenä ja hänet hyväksyttiin omana persoonallisuutenaan. Loppujen lopuksi musiikintuntien jälkeen oli välillä työlästä saada Mikko lähtemään välitunnille, koska hänellä oli niin paljon asiaa kerrottavanaan. Hänen elämässään saattoi tapahtua samanaikaisesti paljon muutakin positiivista, joka edesauttoi tätä kaikkea, mutta varmasti tämän bändiryhmän positiivinen ilmapiiri toimi edistään Mikon kasvua omassa itsessään ja antoi mallia sosiaalisissa

tilanteissa toimimiseen. Mikon kanssa samassa bändiryhmässä oli myös eräs koulun niin sanottu ”suositettu poika”, joka pyysi Mikkoa soittamaan myös heidän koulun ulkopuolella toimivaan bändiinsä.

4.2 Yhteisöllisyydestä

Yhteisöllisyyden kokemukset ja sen vaikutukset bändin toimivuuteen ovat mielestäni hyvinkin merkitykselliset. Hyvän yhteisön positiiviset vaikutukset motivaatioon, soittotaitoon, yhteissoittoon ja sosiaalisiin suhteisiin bändin sisällä ovat kaiken hyvän yhteismusisoinnin perusta. Se on voimavara, joka kannustaa yksittäisiä bändiläisiä toimimaan yhteisen hyvän edestä. Yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuuden tunne kannustaa tekemään töitä bändin kehittämiseksi ja motivoi viemään sitä eteenpäin niin musiikillisilla kuin ulkomusiikillisillakin alueilla. Kannustava ja hyvä ilmapiiri motivoi muusikkoa kehittämään itseään paremmaksi muusikoksi. Yhteiset näkemykset bändin toimintatavoista ja bändiin liittyvistä ilmiöistä luonnostaan ohjaavat bändiä askel askeleelta eteenpäin. Sovelsin yhteisöllisyyden ideaa myös muissa opetusryhmissä siinä määrin kun se milloinkin oli mahdollista.

Skinnari (2004) kirjoittaa kirjassaan peruskoulun ja lukion uusista valtakunnallisista opetussuunnitelmista, että se määrittelee entistä tarkemmin, mitä kussakin oppiaineessa kuuluu jatkossa opettaa ja oppia. Ihmisiltä ei odoteta mitään uutta. Pääasia näyttää olevan, että oppilaat suorittavat heille annetut tehtävät. Huomio kiinnittyy yksipuolisesti siihen, mitä voidaan mitata, mistä voidaan antaa numero tai muu arviointi. (Skinnari 2004, 54)

Olen kokenut musiikin oppiaineena, joka toimii lähes kaikille ”henkireikä” yläkoulun ja lukion opiskelussa. Tässä mielessä en voi ymmärtää taito- ja taideaineiden vähentämistä koulutuspoliittisena ratkaisuna ja lukuaineiden lisäämistä niiden tilalle.

4.3 Mahdollisuuksista kohdata yksilöt ja toteuttaa pedagogista rakkautta

Opetussuunnitelma ja sen tavoitteet itsessään asettavat suuren dilemman kohtaamisen ja pedagogisen rakkauden toteutumisen mahdollisuuksiin. Monissa oppiaineissa jaksot ja kurssien sisällöt on laadittu niin tiukkaan aika-tilaan, että se pois sulkee mahdollisuuden kohdata oppilaita yksittäisinä ihmisinä. Yksinkertaisesti ei jää aikaa keskustella asioista, ja sitä kautta tavoittaa sekä ohjata yksilöitä oman itsensä kehittämiseen ja kasvuun. Kaikki aika kuluu siihen, että saadaan opetussuunnitelman ja oppikirjojen sisältämät asiat iskostettua oppilaan päähän niin, että hän menestyy mahdollisimman hyvin kokeissa. Oppilaatkin todennäköisesti kokevat opiskelun tähtäävän enemmän hyvän numeron saantiin, kuin oman itsensä kehittämiseen kokonaisvaltaisesti elämää varten. Vaikka joidenkin asioiden opiskelua on vaikea perustella opiskeluksi elämää varten, on se kuitenkin motivoivin lähtökohta yksilön oman kehittymisen ja kasvun kannalta. Opiskeltaessa kokonaisvaltaisesti ulkoiset motivaation lähteet muuttuisivat sisäiseksi ja oppimisprosessi koettaisiin mielekkäänä kaikilta osin.

Olen kokenut opettajan johdolla tapahtuvan vapaan keskustelun tuntien aikana hyvin tärkeäksi. Usein oppilaiden välisen keskustelun saattaminen yleiseksi pohdiskeluksi opettajan johdolla toimii luontevana keinona keskustelun avaamiselle. Tunnin alussa keskustelun aikaansaamiseksi riittää vain yksinkertainen kysymys ”mitä kuuluu?”. Hyvä hetki tähän on jo oppilaan saapuessa luokkaan. Harvoin oppilaat kävelevät sisään luokkaan täydessä hiljaisuudessa. Tämä vaatii opettajalta tarkkaavaista läsnäoloa, korvien aukipitämistä ja oppilaiden kohtaamista omana itsenään. Meillä on hyvät mahdollisuudet kasvattajina edesauttaa oppilaita heidän kasvussaan kohti ihmisyyttä. Yksilön kohtaamisen tärkeys tulee priorisoida kunkin omaan henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan. Sitä on harvoin priorisoitu valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa.

Jokaisen ryhmän kanssa ensimmäiset tunnit ovat ensiarvoisen tärkeitä yhteisöllisyyden, kohtaamisen ja pedagogisen rakkauden toteutumisen kannalta. Kokemusteni perusteella hyväksi tavaksi osoittautui ensimmäisten

tuntien ”uhraaminen” keskusteluun ja tutustumiseen. Keskustelun avaajana toimi esimerkiksi kolme kysymystä jokaiselle oppilaalle: Kuka olet? mitä soitat ja pidätkö laulamisesta? ja mitä musiikkia kuuntelet?

Ensimmäiseen kysymykseen vastaukseksi tuli yleensä pelkkä nimi. Toiseen kysymykseen liitin usein jatkokysymyksiä kuten kuinka kauan olet soittanut?, miksi lopetit soittamisen? jne. Kolmanteen kysymykseen pyysin oppilaita miettimään muutaman bändin/artistin etukäteen. Näiden kysymysten pohjalta keskustelu laajeni useasti koskettamaan monitahoisesti musiikkia ja soittamista ylipäänsä. Opettaja saa täten kattavan kuvan yksilön sekä ryhmän musiikillisista lähtökohdista ja pystyy hyödyntämään sitä tietoa tavoitellessaan yhteisöllistä pedagogiaa. Samalla oppilaat kuulevat toisiltaan asioita ja mielipiteitä musiikin suhteen. Yleensä yläkoulun musiikinryhmät koostuvat eri luokilta olevista oppilaita eivätkä he tunne toisiaan kovin hyvin. Lukiossa tilanne on sama. Luokka-kohtaisesti rakennetuissa ryhmissä oppilaiden toisiaan koskeva musiikillinen tietoisuus on selvästi puutteellista. Monta kertaa joku oppilaista totesi luokkatoverilleen esimerkiksi: ” Ai sä soitat kitaraa ja teillä on bändi ja teette keikkojakin...Oho! en mä tiennytkään”.

4.4 Rehellisyys ja aitous

Rehellisyys sekä itseä että oppilaita kohtaan on ensiarvoisen tärkeää. Ole rehellinen itsellesi jos huomaat rakkautesi olevan tietoista toimintaa ja pyrkimystä olla jotain muuta kuin olet. Rakkautta ei voi pakottaa, se vaatii kasvua ja jatkuvaa löytämistä omassa itsessään. Sen jälkeen se mahdollistaa kohtaamisen ja rakkaudellisen pedagogian. Yhteisöllinen pedagogia, kohtaaminen ja pedagoginen rakkaus on mahdollista toteuttaa kun voi olla opetustilanteessakin oma itsensä. Opettajan ei tarvitse teeskennellä mitään eikä yrittää olla jotain muuta mitä on. On hyvin läpinäkyvää jos ihminen esittää jotain roolia mihin itsensä on asettanut. Oppilaat aistivat ja huomaavat epäaitouden opettajassa. Se vähentää uskottavuutta ja auktoriteettia. Jos kyseiset ominaisuudet puuttuvat opettajalta, se vaikeuttaa opettajan ammatin harjoittamista monella

tavalla. Ajan kuluessa jokapäiväinen ”esittäminen” kuluttaa varmasti ”näyttelijä-opettajan” voimavaroja ja opettajana oleminen käy raskaaksi, sekä fyysisesti että henkisesti.

Opettajan ja oppilaan molemminpuolinen rehellisyys sekä aitous interaktiivisessa vuorovaikutussuhteessa edesauttavat kaikkien osapuolien rakkautta oppimisprosessia. Kymmenen vuoden aikana jouduin korottamaan ääntäni ja pitämään kuria yllä sillä tavoin vain kerran. Yksi syy tähän varmasti on, että mennessäni töihin astuin luokkaan rehellisesti ja aidosti omana itsenäni, sinä ihmisenä joka olen.

4.5 Oikeudenmukaisuus, tasa-arvo ja intohimo

Oikeudenmukainen opettaja/kasvattaja ottaa huomioon jokaisen yksilön omana persoonanaan. Hän kokee velvollisuudekseen kohdella jokaista tasa-arvoisesti. Hän kantaa huolta jokaisen yksilön kehityksestä ja kasvuun saattamisesta, lainatakseni Juho August Hollon (1885–1967) lanseeraamaa ajatusta: ”Kasvatus on kasvamaan saattamista”.

Hyvin usein bändisoittoryhmät yläkoulussa ovat hyvin heterogeenisiä. Soittajien ja laulajien taitotaso on hyvinkin vaihtelevaa. Tärkeää on huomata jokaisen tarpeet ja mahdollisuuksien mukaan eriyttää opetusta sekä antaa yksityisopetusta jos on mahdollista. Erillinen eriyttämistila tarjoaa tähän loistavan mahdollisuuden. Hyvin usein otin esimerkiksi laulajat tai kitaristit erilliseen tilaan, jossa pystyin harjoittamaan pienempiä ryhmiä. Tämä voi tapahtua myös luokassa, jolloin jokainen kokee olevansa tärkeä osa bändiä, koska hänet huomataan. Muut kunnioittavat yksilön ohjaamista.

Olen kokenut toimivaksi järjestelmäksi jokaisen kappaleen eli biisin kohdalla seuraavanlaisen toimintatavan. Ensiksi valitaan yhdessä oppilaiden kanssa biisi, joka vastaa kunkin ryhmän taitotasoa. Opettaja ammattitaidollaan osaa arvioida mihin kukin ryhmä pystyy. Sen jälkeen käydään soitin kerrallaan läpi koko biisi, niin että oppilaalla on tieto siitä mikä on hänen tehtävänsä biisin

aikana. Tarkoituksena on myös sovittaa jokaiselle soittajalle ja laulajalle hänen taitotasoaan kehittäviä laulu- tai soitto-osuuksia. Tietysti opettajan täytyy myös kuunnella oppilaan omia ideoita ja tarttua niihin jos mahdollista. Ideoihin tarttuminen edesauttaa oppilaan luovuuden kehittymistä ja samalla hänen itsetuntonsa kasvaa.

Jokainen yhteisöllisyyden ja rakkauden lähtökohdista toimiva opettaja tuntee myös intohimoa itsensä kehittämiseen. Hän pystyy näkemään haastavat tilanteet mahdollisuutena kasvaa itsessään ja kasvattaa omaa ammattitaitoaan. Tällaisen opettajan suhtautuminen uusiin asioihin ei ole väärällä tavalla skeptistä tai pessimististä. Opettaja osaa tarkastella asioita monelta suunnalta ja pyrkii etsimään ja löytämään mahdollisia uusia ”totuuden jyväsiä”. Hän kokee myös intohimoa ja innostusta opettamaansa ainetta kohtaan. Opetusprosessissa hän on mukana koko sydämellään ja omalla innostuksellaan sekä pystyy tartuttamaan mukana oleviin yksilöihin oman intohimonsa.

Itselläni musiikki on ollut ”elämäntapana” 10-vuotiaasta lähtien ja musiikki maailman seuraaminen ei tunnu työltä vaan etuoikeudelta. Soittaminen ja laulaminen ovat hauskaa. En ymmärrä millä tavalla pystyy innostamaan muita jos ei ole itse innostunut omasta asiastaan. Sen täytyy olla hankalaa ja pidemmän päälle myös uuvuttavaa.

5. MOTIVAATION MERKITYS MUSIIKINOPETUKSESSA

5.1 Motivaation määrittelyä

Motivaation merkitys oppimis-/opetustilanteessa on asia mitä jokaisen pedagogin tulisi miettiä jatkuvasti. Jos oppiminen haastaa ja motivoi sekä oppijan että opettajan, oppimisprosessista tulee antoisaa molemmille osapuolille ja prosessi on palkitsevaa itsessään. Tämä kaikki on kuitenkin helpommin sanottu

kuin tehty. Seuraavissa kappaleissa tarkastelen sitä, miten motivaatio tai sen puuttuminen vaikuttaa oppimistilanteessa ja miten sitä voidaan kasvattaa sekä tukea. Motivaation ja motivoituneen yksilön kautta oppimisprosessista tulee mielekästä. Mielekkyyys vaikuttaa kyseessä olevaan sekä tuleviin oppimisprosesseihin positiivisesti. Positiivinen oppimiskokemus kannustaa yksilöä tarttumaan haasteisiin ja sitä kautta kehittämään itseään.

Motivaatio on hyvin keskeinen tekijä yksilön sitoutumisessa oppimis-/opetus-tilanteeseen. Motivaatio on riippuvainen monista meissä olevista tekijöistä, joista osa on ulkoisia ja toiset sisäisiä.

Hakkaraisen, Lonkan ja Lipposen (2004) kirjassa Tutkiva oppiminen todetaan, että jos oppijan motivaation lähde on pelkästään ulkoinen, esim. hyvä arvosana (palkkio) tai ulkoapäin tuleva painostus (rangaistus), oppimisprosessi jää usein hyvinkin vajavaiseksi (Hakkarainen, Lonka, Lipponen 2004, 203).

Yksilö alkaa tavoitella pääasiassa vain ulkoisia palkkioita eikä pyri kokonaisvaltaisesti kehittämään itseään ja uppoutumaan oppimisprosessiin tehtävä-orientoituneesti. Tällöin päämäärän saavuttamiseen vaadittava työ on vain "välttämätön paha", joka tulee tehdä jotta saavutetaan edessä oleva palkinto tai vältetään tekemättä jättämisestä aiheutuva rangaistus. Yksilön kehityksen kannalta ongelmaksi voi muodostua oppimisprosessin pinnallisuus. Tällöin mielestäni prosessi ei muuta ja kehitä yksilöä pysyvästi, vaan opitut asiat häviävät yksilön muistista sekä toimintatavoista.

Oppijat, joiden ainoa motivaatio on vanhempien tai soitonopettajan tyytyväisenä pitäminen eivät kehity siinä määrin kuin olisi mahdollista yksilön omatessa myös sisältä tulevan motivaation ja intohimon oman itsensä kehittämiseen. Mielestäni opettajana suurin haaste on tällöin saada yksilö innostumaan soittamisesta oman itsensä kehittämisen tähden ja sitä kautta auttaa oppilasta löytämään sisäistä motivaatiota soittamiseen.

Sisäinen motivaatio saa yksilön kokemaan oppimisprosessin mielekkäänä, haastavana ja kokonaisvaltaisena yksilön kehityksen kannalta. Sen tunnusmerkkinä on innostus oppimiseen ja yksilöllä on halu kehittää itseään sekä

kasvaa oppimisprosessin myötä. Tällöin ulkoiset motivaation lähteet ovat toisarvoisia. Oppija muuttaa ajattelumallejaan sekä toimintatapojaan ja pyrkii kehittämään itseään, jotta muutos olisi pysyvä eikä pinnallinen, kuten helposti tapahtuu motivaation lähteiden ollessa ulkoisia.

Sisäisen motivaation omaavan yksilön halu oppia uusia asioita muuttaa oppijan aktiiviseksi ja oppijalla on tarve kehittyä sekä oppia uusia asioita. Oppija aktivoituu myös pyytämään ohjausta ja opetusta kokiessaan siihen tarvetta. Hän motivoituu harjoittelemaan kotona niitä asioita, jotka vaikeustasoltaan ylittävät hänen taitotasonsa. Kokemukseni mukaan suurin osa oppilaista nykyään on hyvin motivoituneita sisäisesti soitonopiskeluun yläkoulussa ja lukiossa. Siihen vaikuttaa mielestäni mahdollisuus valita bändi- ja kitaransoittoa koko vuodeksi. Opettajan tehtäväksi jää riittävän haastavan ja mielenkiintoisen ohjelmiston valitseminen yhdessä oppilaiden kanssa, jotta motivaatio pysyy yllä.

Ihminen hakeutuu yleensä sellaisiin sosiaalisiin suhteisiin, jotka tukevat minuutta ja joissa ihmisiltä tuleva palaute on positiivista. Siis samankaltaisten ihmisten seuraan hakeudutaan (kaveripiirit, työyhteisössä olevat ihmiset, harrastukset ym.). Edellä mainitussa seurassa tilanne on turvallinen, koska ihmisen ei tarvitse tuntea riittämättömyyttä omassa itsessään. Tällainen tilanne harvemmin kuitenkaan motivoi ihmistä tarkastelemaan itseään ja omia toimintatapojaan. Usein vasta tilanne, jossa koetaan riittämättömyyttä tai epäonnistumisia motivoi ihmistä muuttumaan ja sitä kautta oppimaan uusia asioita. Esimerkiksi jos pianisti soittaa väärin, se motivoi harjoittelemaan vielä enemmän.

Johnmarshall Reeven mukaan täytyy kuitenkin huomioida ihmisen kyky vastaanottaa vastoinkäymisten suuruutta. Ihmisen on helpompi käsitellä ulkopuolelta tulevaa, ei omaa minuutta vahvistavaa palautetta pienissä määrin sen sijaan, että ei omaa minuutta vahvistavaa palautetta on liikaa, jotta sen pystyisi jäsentämään järkevällä tavalla oman itsensä kehittämiseen. (Reeve 2005, 264–267.)

Kun ristiriitaista palautetta tulee sopivina annoksina se motivoi ihmistä tarkastelemaan minuutta sekä omia tietorakenteitaan ja sitä myötä ihminen oppii uusia asioita. Luokkatilanteessa on haastavaa saada ryhmä toimimaan toisiaan kannustaen niin että jokainen kokee olevansa tärkeä osa kokonaisuutta. Yleensä musiikinopetusryhmä koostuu eri luokilta olevista oppilaista ja taitotaso on usein hyvinkin vaihtelevaa. Toiset oppilaat ovat soittaneet pienestä pitäen ja toiset aloittavat instrumentin vasta opiskelun kahdeksannella luokalla. Opettajan rooli on hyvin merkittävä kun tavoitteena on mielekäs, kannustava ja yksilön huomioonottava oppimisympäristö.

5.2 Palautteen vaikutus motivaatioon

Palautteen merkitys motivaation ja yksilön kehityksen kannalta on merkittävä. Rakentavan palautteen avulla pystytään interaktiivisesti tarkastelemaan oppimisprosessia, joka motivoi yksilöä saavuttamaan asetetut tavoitteet. Oppimisprosessissa sitä tarvitaan koko prosessin kulun aikana ja prosessin päätyttyä. Minkälaista palautteen tulisi olla, jotta se vaikuttaisi positiivisesti yksilön motivaatioon? Sosiaalinen vuorovaikutussuhde tulee olla luottamuksellinen. Sellainen, jossa pystytään toteamaan ajatukset ja mielipiteet, on ne sitten kriittisiä tai kannustavia siten, että osapuolet kuuntelevat toisiaan ja asioista pystytään keskustelemaan. Tavoitteiden saavuttaminen on yhteinen päämäärä, johon prosessissa mukana olevat henkilöt tähtäävät toisiaan tukien sekä kannustaen ja tarpeen tullessa myös ohjaavasti kritisoiden kuitenkin ketään loukkaamatta.

Minulla oli tapana kurssien alussa tehdä selväksi minun tapani työskennellä. Sanoin rehellisesti miten asiat ovat kuitenkin loukkaamatta ketään. Urheilussa tätä tapaa kutsutaan nimellä Fair play. Turha ”lässyttäminen” hidastaa mielestäni oppimisprosessia ja asioista puhuminen asioiden nimellä edesauttaa niin yksilön kuin ryhmänkin kehitystä sekä kasvua.

Tällä tavoin myös saavutetaan mielekäs oppimiskokemus, joka vaikuttaa motivaatioon ja positiiviseen suhtautumiseen ajatellen tulevia oppimisprosesseja. Hyvin tärkeäksi koin siis rehellisen ja suoraan asiaan menevän palautteen. Nostetaan niin sanotusti ”kissa pöydälle” on sitten kyseessä negatiivinen tai positiivinen palaute. Tämä vaatii tietysti luottamuksellisen yhteisöllisen ilmapiirin ryhmän sisällä sekä opettajan ja ryhmän välillä. Tällöin mielestäni palaute edesauttaa tehokkaimmin saavuttamaan asetetut päämäärät ja tavoitteet.

5.3 Motivaation synnyttäminen, ylläpitäminen ja tukeminen

Ihminen kokee elämänsä aikana hyvinkin erilaisia oppimistilanteita. Toisinaan ne tukevat sinällään ihmistä oppijana ja toisinaan tarvitaan ulkopuolista kannustusta, jotta oppimiskokemus ei vaikuta negatiivisesti suhtautumiseemme oppimistilanteisiin. Sisäinen motivaatio syntyy ihmisessä itsessään mielenkiinnosta oman itsensä kehittämiseen ja kasvuun, eikä sen ylläpitäminen vaadi suuria ponnistuksia.

Oppijoiden kohtaamat negatiiviset kokemukset ja palautteet asettavat haasteen opettajalle/kasvattajalle. Liian usein kuulee soitonopiskelun loppuneen negatiivisiin kokemuksiin. Esimerkiksi opettajan ja oppijan yhteisymmärrys on jäänyt saavuttamatta (kemat ei kohtaa) tai yksilö on lannistettu lauseilla ”et voi oppia soittamaan etkä laulamaan, koska et ole musikaalinen”, tai ”meidän suvussa kukaan ei osaa laulaa tai soittaa”. Ihminen tarvitsee kannustusta niissäkin hetkissä, kun kokee epäonnistumisia elämässään. Silloin vanhempien ja opettajien tuki on ensiarvoisen tärkeää. Kannustus ja rohkaisu auttaa löytämään motivaatiota tarttua seuraavaan haasteeseen.

Hakkarainen, Lonka ja Lipponen kirjoittavat kirjassaan, että ulkoinen motivaatiokin on mahdollista kääntää sisäiseksi, jos opettaja omalla innostuksellaan vähitellen saa oppijan motivaation kääntymään sisäiseksi (Hakkarainen

ym 2004, 203). Opettajan innostus aiheesta tarttuu oppijaan ja hän ikään kuin huomaamattaan motivoituu oppimisprosessiin.

Tavoitteiden ja haasteiden merkitys sekä niiden kohtaaminen oppijan omien odotusten ja tiedollisten sekä taidollisten mahdollisuuksien mukaan on ensiarvoisen tärkeää, jotta oppimisprosessi koetaan mielekkääksi ja motivaatiota kasvattavaksi. Yksilö, joka asettaa itselleen tavoitteita, myös motivoituu helpommin oppimisprosessiin. Tavoitteet, joita oppija itselleen asettaa, määräävät pitkälti sitä miten päämäärä saavutetaan ja sen mitä prosessi oppijalle antaa. Oppijan on helpompi motivoitua oppimisen kannalta hyvällä tavalla, mikäli hänellä on mahdollisuus työskennellä riittävän haastavien tehtävien parissa. Opettajalla on suuri merkitys siinä miten tavoitteet ja haasteet oppimistilanteessa kohtaavat oppijan. Tämä vaatii opettajalta tietoisuuden siitä millä tasolla kunkin oppijan taidot ja tavoitteet on, jotta hän pystyy tukemaan oppijan oppimisprosessia tehokkaasti haasteita ylläpitäen.

Motivaation kannalta ohjelmiston valinta on ensiarvoisen tärkeää bändisoitossa. Opettajan tulee yhdessä oppilaiden kanssa löytää kappaleita, jotka jo valmiiksi motivoivat niiden soittamiseen. Soitettaviin biiseihin musiikinopettajan tehtävä on sovittaa jokaiselle soittajalle haasteita kuitenkin niin, että ne kohtaavat oppijan soittotaidon kanssa (ei liian vaikeita eikä liian helppoja sovituksia). Koen hyvin tärkeäksi motivaation ylläpitämisen, yksilön kehityksen/kasvun ja yhteisöllisyyden kannalta selkeitä tavoitteita sekä päämääriä. Tällaisina tavoitteina ja päämäärinä yksilön kehityksen lisäksi voivat toimia vaikkapa erilaiset esiintymistilaisuudet, konsertit ja oman cd-levyn teko.

5.4 Ideaaliminän, itsetunnon ja minäpystyvyyden vaikutus motivaatioon

Ihmisen ajatus omasta pystyvyydestään ja kyvyistään muuttuu ihmisen elämän aikana. Nuorena ajatukset tulevaisuudesta, omasta itsestä ja omista kyvyistä motivoi meitä tavoittelemaan asioita, jotka eivät välttämättä ole realistisia; esimerkiksi ihannoidaan kuuluisia laulajia, ja oma haave/tavoite on valloittaa

maailma konserttilavoilla. Reeven (2005) mukaan ideaaliminästä muodostetaan kuva, joka ei välttämättä vastaa realistisia mahdollisuuksia ottaen huomioon yksilön sekä ympäristön mahdollistamat resurssit. Ajan myötä ideaaliminä ja tavoitteet sen saavuttamiseksi laskevat ja muuttuvat realistisemmaksi, mutta odotukset omasta itsestään pysyvät verrattain korkealla.(Reeve 2005, 268–269). Motivaation kannalta ajatus ideaaliminästä on tärkeä. Se motivoi meitä kehittämään itseämme ja tarttumaan haasteisiin sekä motivoi saavuttamaan ja oppimaan uusia asioita.

Bändisoiton kannalta tilanne on ihanteellinen, koska maailma on täynnä esikuvia joihin samaistutaan. Lähes kaikki oppilaat kuuntelevat ihailmiensa artistien esittämää musiikkia. Esimerkiksi en ole vielä tavannut kitaran soittajaa, joka ei olisi opetellut Deep Purplen Smoke on the wateria tai Black Sabbathin Paranoidia. Artistit ja bändit sekä niiden tuotanto saavat oppilaissa usein aikaan innostuksen sekä motivaation aloittaa soittamisen ja laulamisen.

Yksilön on hyvin vaikea motivoitua oppimisprosesseihin jos hän epäilee omia kykyjään ja mahdollisuuksiaan omaksua sekä oppia uusia asioita. Tällöin on ensiarvoisen tärkeää, että yksilöllä olisi ja hän saisi positiivisia kokemuksia oppimisprosesseista, jotka vahvistaisivat yksilön itsetuntoa ja minäpystyvyyden tunnetta. Hyvä itsetunto ja minäpystyvyyden tunne oppimistilanteissa motivoivat yksilöä kohtaamaan sekä tarttumaan haasteisiin ja ongelmiin. Hyvän itsetunnon omaava yksilö luottaa itseensä ja siihen, että pystyy voittamaan ongelmat ja näkee niissä mahdollisuuden oppia sekä kehittää itseään. Yksilöiden, joilla on huono itsetunto ja minäpystyvyyden tunne, on hyvin vaikea motivoitua oppimisprosesseihin. Ongelmana ja oppimista estävänä tekijänä on koko ajan ajatus siitä, että en minä kuitenkaan osaa enkä pysty suoriutumaan tästä. Opettajien ja vanhempien tärkeä tehtävä on tukea yksilöä vastoinkäymisten kohdatessa, kannustaa yksilöä kääntämään ongelmat voitoiksi, sekä tarpeen mukaan auttaa ja ohjata ongelmien ratkaisuisissa. Positiivisten oppimiskokemusten myötä yksilön itsetunto ja minäpystyvyyden tunne kasvaa. Yksilön positiivinen suhtautuminen oman itsensä kehittämiseen kasvaa ja hän motivoituu helpommin

hakemaan haasteita. Hyvän itsetunnon ja minäpystyvyyden omaavalla yksilöllä motivaatio pysyy yllä myös koko oppimisprosessin ajan.

Otan tästä esimerkkinä laulajat. Monissa bändiryhmissä oli laulajia, jotka eivät löytäneet oikeata melodian säveltä vaikka kuinka yrittivät. Lähes kaikki heistä kuitenkin kuulivat milloin oikea sävel löytyy ja milloin ei. Ensin keskustelin ongelmasta ja kerroin sen johtuvan tekemättömyydestä sekä harjaantumattomuudesta (ei siis perimästä!). Tämän jälkeen yksilö saa mahdollisuuden laulaa niiden mukana joilla ongelmaa ei ole. He kuulevat oikean melodian sävelen vieressä laulavalta kaverilta ja oppivat tekemisen kautta löytämään oikean sävelen. Suurimmalla osalla korva harjaantuu jo vuodessa kuulemaan oikean sävelen ja he pystyvät laulamaan muiden mukana ilman ongelmaa. Osa kykeni lukukauden lopussa järjestettävässä konsertissa jopa laulamaan soolo-osuuksia ja he myös halusivat sitä. Yksilön kehitys kohottaa itsetuntoa sekä minäpystyvyyden tunnetta ja tämä kaikki varmasti helpottaa kohtaamaan vastaavanlaisia oppimisprosesseja.

5.5 Kognitiivisen ristiriidan positiivinen vaikutus motivaatioon

Suurin osa ihmisistä näkee itsensä moraalisenä ja ”hyvänä” ihmisenä. Kuitenkin ihmisillä on paljon tapoja ja tottumuksia, jotka eivät tue näitä käsityksiä itsestä. Seuraa kognitiivinen ristiriita, joka voi motivoida yksilöä muuttamaan omia mielihiteitään ja toimintatapojaan. Otetaan esim. tupakan poltto. Yksilön tullessa tietoiseksi tupakan terveys- ja haittariskeistä, hän muuttaa suhtautumistaan tupakkaan ja sen myötä voi motivoitua lopettamaan tupakoinnin. Tällöin kognitiivinen ristiriita aikaan saa yksilössä motivaation muuttaa omia toimintatapojaan.

Soittamisessa tekniset soittoasennot määräävät hyvin paljon soittamisen helppoutta tai vaikeutta. Esimerkiksi kitaran soitossa monet kotona itse opiskelleet soittajat kohtaavat jossain vaiheessa ongelmia, joiden he eivät välttä-

mättä tiedosta johtuvan vääränlaisesta soittoasennosta tai harjoittelusta. Nopeasti soittaminen on hyvä esimerkki tällaisesta.

Nopeasti soittamisen opettelu vaatii pitkäjänteistä hitaasti tapahtuvaa harjoittelua, joka minimoii kädenliikkeet niin että on mahdollista soittaa nopeasti sekä rennosti. Tämä aiheuttaa usein ristiriitoja yksilössä ja toiset motivoituvat harjoittelemaan hitaasti ja oikealla tavalla, toiset toteavat että nykyinen taitotaso riittää minulle.

5.6 Virtaus ja motivaatio

Tutkiva oppiminen kirjassa puhutaan virtauksesta (enlg. flow) (Hakkarainen ym 2004, 193–204). Tarkastellaan virtausta motivaation kannalta. Yksilö motivoituu virtauksessa oppimisprosessiin sekä tavoitteiden saavuttamiseen täysvaltaisesti. Yksilö kokee ongelmat sekä haasteet oman kasvunsa ja kehityksen kannalta mahdollisuuksina eheytyä yksilönä. Tavoitteet ovat selkeät ja ne vastaavat yksilön mahdollisuuksia saavuttaa asetetut tavoitteet ja jopa ylittää ne. Oppimisprosessi haastaa yksilön tieto-/ taitotason kehittämisen minäpystyvyyttä ja itsetuntoa. Yksilö saa rakentavaa palautetta ulkopuolelta koko prosessin aikana sekä pystyy myös rakentavasti analysoimaan itse meneillään olevaa prosessia ja sitä kautta kehittämään itseään. Huolet ja epävarmuus siirtyvät taustalle ja yksilö hallitsee sekä kontrolloi oppimisprosessia. Kaiken kaikkiaan oppimisprosessi on kokonaisvaltaista ja itsessään palkitseva kokemus.

Otan esimerkiksi tähän bändisoittokurssin. Suurin osa valinnaisaineena bändisoittokurssin valinneista oppilaista saavuttaa virtauksen ja samalla koko opetus-tilanne muuttuu ryhmänkin kannalta toimivaksi kaikilta osin. Voidaan keskittyä itsensä kehittämiseen ja ryhmän kasvuun. Turhat lieveilmiöt (esim. luokkajärjestyksen ylläpitäminen) eivät kuluta voimavaroja, vaan opetusprosessi sujuu ikään kuin itsestään ja lähes kaikki kokevat prosessin motivoivana sekä positiivisena oppimiskokemuksena.

Motivaation kannalta virtauksessa yhdistyy ne kaikki positiivisesti motivaatioon vaikuttavat tekijät, joita olen tässä osiossa pohdiskellut. Virtauksen kokenut yksilö saavuttaa motivaation huomattavasti helpommin johtuen virtauksen aikaansaamasta positiivisesta oppimiskokemuksesta. Yksilö näkee tilanteet, jotka haastavat oman kokemusmaailman ja tietorakenteen, uusina mahdollisuuksina kehittää itseään. Motivaatio on ikään kuin rakennettu yksilöön pysyvänä toimintamallina, joka syntyäkseen ei vaadi sen suurempia ponnisteluja sisäisesti eikä palkkiota ulkopuolelta.

6. MUUTAMIA YHTEISÖLLISYYTTÄ, KOHTAAMISTA, PEDAGOGISTA RAKKAUTTA JA MOTIVAATIOTA EDISTÄVIÄ PROJEKTEJA

Nämä seuraavat projektit ovat esimerkkejä, jotka mielestäni edesauttoivat yhteisöllisyyden, kohtaamisen, pedagogisen rakkauden ja motivaation kasvua sekä toteutumista. Varsinkin bändisoittokursseille nämä projektit toimivat päämäärinä ja motivaation lähteinä koko kurssin ajan. Kaikilla oli selkeänä tavoite, johon harjoittelu tähtäsi oman henkilökohtaisen kehittymisen ja kasvun lisäksi.

Kuten aiemmin kerroin, koulussamme oli kaksi päätoimista musiikinopettajaa koulussa, joinakin vuosina kolme. Kaikki esittelemäni projektit vaativat paljon yhteistyötä oppilaiden, muiden opettajien sekä koulun johdon kanssa. Tärkeää on suunnitella ja organisoida asiat mahdollisimman tehokkaasti, jotta ne pystytään yhdessä toteuttamaan koulu- ja työajan puitteissa.

Kevät-rock konsertista muodostui kymmenen vuoden aikana kaikille bändisoittoryhmille selkeästi vuoden tärkein ja motivoivin tapahtuma. Se järjestettiin aina viimeiselle viikolle ennen koulun päätöstä. Tilaisuus järjestettiin ulkona, jos sääolosuhteet tämän sallivat. Sateen sattuessa konsertti järjestettiin sisätiloissa.

Tilaisuuteen osallistui sekä yläkoulun että lukion oppilaat kokonaisuudessaan. Kevät-rock päivänä normaalia opetusta oli vain ensimmäinen ja toinen tunti. Yleisö koostui siis noin 700–900 oppilaasta. Konserttien järjestämisessä koulun puitteissa on se etu, että konsertti on aina loppuunmyyty. Tilasin aina konserttiin koulun ulkopuolelta äänentoistojärjestelmän kokonaisuudessaan ja vain backline eli soittimet olivat koulun laitteistoa. Harvassa koulussa on ulkotiloihin järjestettävään konserttiin tarpeeksi isoa äänentoistojärjestelmää.

Kevät-rockissa esiintyivät kaikki koulussa opetusta saaneet bändit ja mahdollisuuksien mukaan muutamat koulun ulkopuoliset bändit, jotka koostuivat koulun oppilaista. Kevät-rockiin osallistuivat myös ne lukion bändikurssit, joiden opetusjakso ajoittui keväälle. Yleensä yläkoulun bändejä oli 8-12 kappaletta ja loput olivat lukion bändejä. Aamulla keräsimme kaikki esiintyjät musiikinluokkaan. Oppilaat olivat saaneet etukäteen selkeät toimintaohjeet siitä millä tavoin saamme konsertin alkamaan kolmannesta tunnista eteenpäin ja päättymään kuudenteen tuntiin. Kaikki bändit osallistuivat soittimien kantamiseen ja pystytykseen eli roudaukseen sekä huolehtivat itse, että ovat oikeaan aikaan paikalla. Kaikki oppilaat huolehtivat omista tarpeistaan mm. nuoteista, syömisestä jne. Bändien vaihdot konsertin aikana oli myös ohjeistettu tapahtumaan mahdollisimman nopeasti (muutama minuutti), jotta kaikki bändit ehtivät esiintymään.

Syksyisin lukuvuoden alkaessa kerroin oppilaille, että Kevät-rockissa esiintyminen on bändikurssin päätavoite. Soitimme vuoden aikana monia eri biisejä monesta tyylilajista. Keväällä hiihtoloman jälkeen bändit valitsivat soittamistaan biiseistä oman Kevät-rock ohjelmistonsa. Sen jälkeen huomio kiinnittyi esityskappaleiden hiomiseen ja viimeistelyyn. Bändit tekivät myös oman cd-levyn esityskappaleistaan luokan studiossa, ohjelmiston ollessa siinä vaiheessa, että äänittäminen oli mahdollista. Harjoitutin bändit sillä tavalla loppukevällä, että he eivät tarvinneet minua mihinkään Kevät-rockissa, vaan hoitivat itse osuutensa ensimmäisestä kapulaniskusta viimeiseen sointuun. Tällä tavalla myös oppilaat kokevat bändin yhteisöllisyyttä parhaimmillaan tukeutuessaan toisiinsa ja jakaessaan yhdessä niitä onnistumisen tai epäonnistumisen kokemuksia mitä esiintymistilaisuus voi tullessaan tuoda. Kevät-rock kuvattiin joka vuosi video-

kameralla. Videota voitiin katsoa seuraavan lukuvuoden aikana ja oppilailla oli mahdollisuus saada se myös itselleen muistoksi.

Eräs lukion bändisoittokursseista ajoittui loka-helmikuun välille. Minun periaatteeni oli alusta asti, että jokainen bändikurssi päättyy konserttiin. Tämän kurssin kanssa ei ollut mahdollista esiintyä Kevät-rockissa, joten järjestin konsertin lukiorakennuksessa sijaitsevaan auditorioon. Tämä konsertti toteutettiin koulun omalla laitteistolla, joka oli riittävä auditorioon järjestettävään konserttiin. Auditoriossa oli noin 250 istumapaikkaa.

Tässä konsertissa oppilaat pääsivät kokemaan sitä miltä neljän setin soittaminen tuntuu päivän aikana. Roudasimme aamulla laitteistot (soittimet, vahvistimet, valot ym.) auditorioon ja kolmannella tunnilla yleisöksi tulivat 7-luokkalaiset, neljännellä tunnilla 8-luokkalaiset, viidennellä tunnilla 9-luokkalaiset ja kuudennella tunnilla lukiolaiset. Näissä konserteissa ohjelmistoon valittiin eri populaarimusiikin tyylistä musiikkia ja pyrittiin löytämään konserttiin monenlaisia tunnelmia. Kukin konsertti kesti yhden oppitunnin verran (45min). Niiden väleissä oli vain 15 minuutin mittainen välitunti ja yhdessä välissä 30 minuutin ruokatauko. Tämäkin konsertti kuvattiin ja oppilailla oli mahdollisuus saada se itselleen muistoksi.

Nykypäivän digitaalitekniikan takia kohtuulliset äänitysmahdollisuudet on yksinkertaista luoda lähes mihin tahansa tilaan. Tarvitaan vain tietokone, jossa on studio-ohjelma (Cubase, Pro Logic, Vegas video tai vastaava), mikseripöytä, johtoja ja mikrofoneja. Tietokoneiden integroitujen äänikorttien käyttöä en suosittelen, mutta niilläkin voi äänityksiä tehdä.

Muutamana vuonna tein oppilaiden kanssa yhdessä oman biisin, jonka sitten äänitimme ääniraita kerrallaan metronomiin soittaen (liitteenä mp.3-tiedostot 01-04). Vaikka tulos oli hyvä ja projekti mukava huomasin sen kuitenkin vievän liian paljon aikaa lukuvuodesta. Siirryin äänittämistekniikkaan, joka perustui enemmänkin live-soittoon ja – lauluun (liitteenä mp.3-tiedosto 05). Tällä tavalla äänitysprojekti pysyi myös järkevissä aikataulullisissa puitteissa. Bändin pystyessä

soittamaan Kevät-rock ohjelmiston biisit läpi ilman suurempia virheitä ryhdyimme kevätlukukaudella äänittämään.

Ensiksi äänitimme suoraan mikseripöydästä yhteen linjaan koko bändin. Rummut äänitettiin yhdellä mikrofonilla bassorummun yläreunasta niin, että mikrofonista puolet on bassorummun yläreunan yläpuolella. Bassolla sekä kitaroilla oli omat mikrofoninsa ja kosketinsoittimet menivät suoraan mikseripöydän linjaan. Monitorikaiuttimet tulee sijoittaa sillä tavalla, että kaikki kuulevat myös kosketinsoittimet. Bändiä äänitettäessä demolauluun tarvitaan erillinen äänentoistojärjestelmä, jotta bändi pystyy soittamaan biisit läpi ja laulua ei äänitetä samaan aikaan. Tärkeää on saada tässä vaiheessa hyvä peruspohja, johon voi jälkeinpäin tehdä päällekkäisäänityksiä tarpeen mukaan. Miksaaminen vaatii tässä vaiheessa sulkevat kuulokkeet, koska bändisoittimien balanssiin eli soittimien voimakkuuseroihin ei voi vaikuttaa jälkeinpäin. Ongelma muodostuu siitä jos jonkin soittimen voimakkuus on liian suuri. Liian hiljaa kuuluvien soittimien volyyymia pystyy jälkeinpäin lisäämään samoin kuin soittimia voi lisätä jälkikäteen tarpeen mukaan. Kaikki introt, välisoitot ja soolot soitimme päällekkäisäänityksinä. Soitto-osuuksien jälkeen äänitimme soololauluosuudet erikseen yksi kerrallaan ja yhteislauluosuudet samalla otoksella. Oppilaiden äänittäessä soolo-osuuksia opettaja voi hyödyntää eriyttämistiloja aktivoidakseen muun ryhmän. Tässä vaiheessa äänitysprojektia tarjoutui myös hyvä tilaisuus katsella videolta edellisvuoden Kevät-rock konserttia.

Kaiken kaikkiaan nämä studioäänitysoppitunnit olivat hyvin antoisia, opettavia, motivoivia ja yhteisöllisiä oppilaille, koska viimeistään tässä vaiheessa he kokivat bändin omakseen. Tähän kaikkeen liittyy myös oman bändin nimen keksiminen, jolla he myös esiintyvät Kevät-rockissa. Selvästi huomasi myös, että oppilaat alkoivat miettiä esiintymisasuja ynnä muuta rekvisiittaa tulevaa konserttia varten. Tässä vaiheessa otin jokaisesta bändistä valokuvat, jotka sitten koottiin luokan seinälle. Kymmenessä vuodessa kuvista kertyi hienon näköinen kokoelma bändejä ja tuttuja ihmisiä seinillä bändijulisteiden seassa.

Koulumaailmassa on lukematon määrä juhlia, vanhempainiltoja ynnä muita esiintymismahdollisuuksia. Haluan kertoa esimerkin edellä mainittujen tilaisuuks-

sien kasvatuksellisesta hyödyntämisestä. Ne osoittautuivat hyvin palkitseviksi oppilaiden kasvun ja kehityksen kannalta.

Hyvin tyypillinen tilanne oli, että rehtori soitti ja pyysi musiikkiesitystä vanhempainiltaan. Näihin tilaisuuksiin yleensä tarvitaan vain lyhyt ohjelma-numero. Tapanani oli kysyä aina vapaaehtoisia esiintymään näihin tilaisuuksiin. Kertaakaan ei ollut sellaista tilannetta, että kukaan ei olisi halunnut mennä esiintymään. Yleensä näihin tilaisuuksiin harjoitutin pienempiä kokoonpanoja (1-4 oppilasta). Tärkeää oli osoittaa luottamusta oppilaille ja heidän tekemisillensä. Yhdessä kävimme läpi ohjelmiston, sävellajin, aikataulun ja muutamia muita seikkoja. En mennyt koskaan itse paikalle jos se oli mahdollista, koska mielestäni siten toteutui moni oppimistarkoitus. Oppilaat tunsivat, että heidän tekemi-seensä luotetaan ja he saivat ottaa myös kiitokset vastaan. Aina opettajan ollessa paikalla osa oppilaista tukeutuu opettajaan ja he tulevat esimerkiksi kyselemään asioita, jotka kyllä osaavat itsekin hoitaa. Kun oppilaat ovat keskenään esiintymässä, onnistumisen kokemukset ovat mielestäni suuremmat ja heidän itsetuntonsa kasvaa. Tämänkaltaisiin tilanteisiin laitettavien oppilaiden valmiuksista täytyy opettajan kuitenkin olla varma, jotta kokemukset eivät käänny negatiivisiksi.

Suurin osa muusta opettajakunnasta ei ymmärrä kuinka paljon isompien musiikkiesitysten tuottaminen vaatii harjoittamisen lisäksi. Heille on hyvä kertoa se jossain tilaisuudessa, esimerkiksi opettajankokouksessa. Bändin roudaamiseen ja laitteiden pystytykseen menee yleensä pari tuntia. Sama aika kuluu suunnilleen poisroudaukseen. Minulla oli tapana hoitaa roudaus aina työaikana. Teimme sen yleensä bändisoittoryhmän tunnilla, koska oppilaat tiesivät mitä tekevät ja heidän kanssaan voi tehdä valmiiksi soundcheckin eli miksata soittimet balanssiin esitystilaisuutta varten. Täten oppilaat pääsivät myös harjoittelemaan tuota muusikon ensiarvoisen tärkeää ja välttämätöntä taitoa. Roudaamista eli sitä miten soittimet ja äänentoistolaitteistot kuljetetaan, viritetään, kytketään sekä pystytetään. Esiintymispäivän ollessa esimerkiksi perjantai veimme soittokaluston paikalle vaikka keskiviikkona jos torstaina tai perjantainaamuna ei ollut aikaa tai bändisoittoryhmän tuntia.

7. KOHTAAMISTA HELPOTTAVA TIETOISUUS YKSILÖN MUSIIKINKUUNTELU-/HANKINTATOTTUMUKSISTA

Musiikkimaku on asia joka määrittää mielestäni yksilön musiikillista minää voimakkaasti. Tietoisuus yksilön musiikillisista mieltymyksistä avaavat meille pedagogeille mahdollisuuden lähestyä oppilaan musiikillista maailmaa oppilaan lähtökohdista. Tämä tietoisuus puolestaan mahdollistaa oppilaiden yhteisöllisen, mutta silti yksilöllisen kohtaamisen. Mitä laajemmin opettaja on tietoinen historian sekä nykyhetken musiikki-ilmiöistä ja musiikintyylistä sitä helpompaa on kohdata yksilöt musiikinopetuksessa. Laaja-alainen musiikintuntemus lisää opettajan asiantuntemukseen perustuvaa tiedollista auktoriteettia. Nykypäivän musiikillisen kentän laajuus asettaa opettajalle omat haasteensa. ”Ajan hermolla” pysyminen vaatii musiikkialan tiivistä seuraamista. Oppilaat omalta osaltaan pitävät opettajan hyvin kiinni nykypäivän musiikkitrendeissä. Itselleni sopivaksi ja hyväksi keinoksi osoittautui opettajan osoittama avarakatseisuus sekä kiinnostus oppilaiden musiikillisiin mieltymyksiin. Juuri näistä aiheista syntyi tunneilla yhteisöllistä keskustelua ja pohdintaa. Koin tärkeäksi tuoda opettajan ominaisuudessa asioiden tarkasteluun näkökulmia, jotka perustuivat laajempaan näkemykseen mitä oppilailla tuossa iässä oli.

Tein yhdeksännen luokan bändisoittoryhmille kyselytutkimuksen musiikin kuuntelu-/hankintatottumuksista (kyselylomake liitetiedostona). Yläkoulu- ja lukioikäisten kohtaamisen helpottamiseksi on mielestäni tärkeää olla tietoinen tämän tutkimuksen tuloksista.

Minulla oli kolme opetusryhmää, joista kyselylomakkeisiin vastasi yhteensä 47 oppilasta. Jokaisen ryhmän kanssa opetustunteja viikossa oli 2 oppituntia eli 1h 30min/viikko. Suoritin kyselyn oppituntien alussa ja olin itse paikalla oppilaiden täyttäessä lomakkeita. Lomakkeen täyttämiseen kului aikaa noin 20 minuuttia. Tämä johtui siitä, että muutama kysymys herätti oppilaissa kysymyksiä.

Kimmo Salminen (1990) on kirjoissaan musiikkimakujen muotoutuminen sekä Nuorten ja varhaisnuorten musiikkimaku keväällä 1990 tutkinut kuuntelutottumuksien määräytymistä ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Hän kirjoittaa, että musiikkimaku on kulttuurisidonnainen ja perinteisesti yhteisön kontrolloima ilmiö. Musiikkimaku liittyy musiikillisten kokemusten kognitiivisiin, käsitteellisiin, emotionaalisiin ja asenteellisiin aspekteihin. Musiikkimaku voi muuttua henkilökohtaisten kokemusten myötä persoonalliseksi yhdistelmäksi, joka koostuu erilaisista tiedollisista ja kokemuksellisista tekijöistä. (Salminen 1990).

Liisa-Maria Lilja- Viherlampi kirjoittaa kirjassaan Minunkin sisällä soi seuraavasti: ”Musiikkia kuunneltaessa kuuntelukokemus voi syntyä eri tasoilla. Voimme kiinnittää huomiota siihen, miten kuultu on tehty ja rakennettu: mitä soittimia siinä on, miten kappale etenee, millaisin ”soundein”, millaisesta musiikkityylistä on kysymys jne. Saatamme arvioida musiikkiesityksen laatua, suorituksen puhtautta, äänen kvaliteettia. Edellä havaitut asiat herättävät meissä myös tunteita, usein ikään kuin päällimmäisenä pitämisen tai ei pitämisen tunne: ”emmä tykkää tällasesta musiikista” tai ”just tällasesta mä tykkään!”.”(Lilja- Viherlampi 2007, 122)

Kyselyyn vastanneissa bändeissä tytöt koostuivat laulajista ja kosketinsoittajista. Pojat soittivat rumpuja, kitaraa ja bassoa. Tämä on hyvin tyypillinen asetelma bändisoittoryhmille. Muutamissa bändeissä kymmenen vuoden aikana oli tyttörumpali, basisti tai kitaristi ja vain 4 laulajapoikaa. 32 Oppilaista soitti jotain soitinta ja 15 ei soittanut mitään.

Yhdeksännellä luokalla bändisoittoon osallistuvien soittavien oppilaiden prosentuaalinen määrä nousee yleensä, koska osa on aloittanut kahdeksannella luokalla soitinopinnot koulussa ja usein myös sen ulkopuolella. Soittamattomat koostuivat laulajista, joiden soitinopinnot olivat jääneet alakoulun nokkahuilun soittoon.

Kaikki vastanneista kuunteli musiikkia päivittäin. Se kertoo mielestäni siitä miten musiikin kuuntelu on lisääntynyt 1990- ja 2000 luvulla. 1980-luvulla esimerkiksi ei ollut ihmeellistä, jos joku tuon ikäisistä ei juuri lainkaan kuunnellut musiikkia.

Kari Suoniemi toteaa väitöskirjassaan: ”Musiikinkuuntelukokemukset osoittavat myönteisiä psykososiaalisia vaikutuksia kaikille musiikinkuuntelijoille. Näitä vaikutuksia ovat muun muassa stressiä lievittävä, masennusta parantava ja yksinäisyyttä vähentävä vaikutus. Etenkin musiikin aktiivinen harrastaminen lieventää stressiä ja vahvistaa itsetuntoa”. (Suoniemi 2008,103) Tällä vaikutuksella ihmiseen on varmasti suuri merkitys tämän vastaustuloksen saamisessa. Musiikinkuuntelun merkitys varmasti myös korostuu osaltaan tätä taustaa vastaan tämän päivän hektisessä, monisyisessä ja vaativassa elämänmenossa.

Suurin osa tutkimusjoukosta vastasi kuuntelevansa musiikkia mp.3 soittimella, puhelimella tai ipodilla. Nämä soittimet kulkevat heidän mukanaan koko päivän ja niistä he kuuntelevat musiikkia kuulokkeilla. 37 oppilasta kuunteli yksittäisiä biisejä, joita olivat ladanneet Internetistä ja loput kymmenen kuuntelivat enemmän levyjä kokonaisuudessaan läpi.

Radiokuuntelutottumuksissa ilmeni sukupuolijako ja vastaajista lähes kaikki tytöt kuuntelivat radio NRJ:tä ja Voicea, kun taas pojat kuuntelivat radio-rockia ja radiosataa.

Lähes kaikki oppilaista lataavat eli imuroivat musiikkinsa Internetistä ja sitä taustaa vasten en yhtään ihmettele musiikkiteollisuuden laskevia myyntilukuja. Musiikkiteollisuudessa etsitään keinoja musiikin maksulliseen jakeluun Internetissä ja samalla pyritään rajoittamaan laitonta lataamista. Osa tästäkin oppilasryhmästä ehkä käyttää maksullisia Internet palveluja musiikin lataamiseen laittomasti lataamisen lisäksi.

2 Oppilasta oli hankkinut viikon sisällä levyn kaupasta, 5 oppilasta kuukauden sisällä, 20 oppilasta puolen vuoden sisällä, 10 oppilasta vuoden sisällä ja loput kymmenen eivät olleet koskaan hankkineet levyä kaupasta. Puolet vastaajista nosti kädet ylös kysyessäni, että kuinka moni on ladannut tällä viikolla Internetistä kokonaisen levyn. Vain muutama käsi jäi nousematta rajatessani suullisen kysymyksen viikon sisällä ladattuihin yksittäisiin biiseihin. Oppilaat

olivat ostaneet levyjä lähinnä top 40 levyjen listasta. Heavy eli metallimusiikkia ostaneet tekivät poikkeuksen tuosta top 40 levyjen joukosta.

Musiikkimaun muotoutumiseen radiokanavien vaikutus on ilmeinen. Ne artistit, jotka olivat NRJ ja Voice radiokanavien soittolistojen rotaatiossa nousivat esille. Poikkeuksen tekivät metallimusiikin kuuntelijat ja noin 25 oppilasta mainitsivat bändejä kuten Metallica, Iron Maiden, Avenged Sevenfold, Turisas, Slayer jne.

40 oppilaista kertoivat omistavansa artistien yksittäisiä biisejä sekä kokonaisia levyjä. 7 vastaajista oli kuullut lempiartistejaan radiosta ja heillä oli yksittäisiä biisejä näiltä artisteilta. Kokonaisen levyn omaavia vastaajia löytyi eniten metallimusiikkiin suuntautuneiden vastaajien joukosta. Mainitsen erikseen Children of Bodomin Are you dead yet levyn, koska se löytyi vastauksena viidestä paperista. Syy varmasti selittyy sillä, että Alexi Laiho (Children of Bodomin laulajakitaristi ja biisintekijä) on nykyään aika monen poikakitaristin idoli ja Alexi Laiho model kitaroitakin pojat ovat tuoneet näytille kouluun.

Kitaristit, basistit ja rumpalit olivat tässä tutkittavassa ryhmässä poikia ja näistä poikien vastauslomakkeista löytyi jokaisesta metallimusiikkiin yhdistäviä tekijöitä. Vain muutamasta löytyi mainintoja muistakin musiikin tyylistä. Varmasti monet kuuntelevat hyvin laajalla kirjolla musiikkia, mutta näissä kysymyksissä rajattiin mieltymykset siihen mistä eniten pitää. Tietysti metallimusiikki on maskuliinista ja se on varmasti yksi syy miksi pojat kuuntelevat raskaampaa musiikkia. Toinen näkökulma on se, että kyseisten soittimien soittajat metallibändeissä edustavat maailman huippuja ja heihin samaistutaan sekä heitä pidetään esikuvina. Soittotekniikat ovat maailman huippua ja metallimusiikista löytyy niitä kitarariffejä (Paranoid, Smoke on the water, Enter sandman jne.), jotka jokainen tuon ikäinen haluaa oppia puhumattakaan kitarasooloista. Rumpalitkin ja basistit ovat metallimusiikissa luoneet monia kompeja/tekniikoita, jotka kiinnostavat sekä motivoivat poikia opettelemaan oman instrumenttinsa hallintaa yhä paremmin ja paremmin. Pojat ilmoittivat keräävänsä kokonaisia levyjä ja kuuntelevansa niitä kokonaisuudessaan läpi.

Pianonsoittajien ja laulajien (tyttöjen) vastauslomakkeista löytyi suurimmalta osin viittauksia yksittäisten biisien kuunteluun, formaattiradiokanaviin (NRJ ja Voice) ja niihin artisteihin, jotka kulloinkin ovat radiokanavien soittorotaatiossa. Musiikin kuuntelun määrässä ja kuuntelutavoissa ei ollut huomattavia eroja.

Tämän tutkimuksen aihealueen ulkopuolelta haluan vielä todeta ensiarvoisen tärkeän huomion opetukselle. Musiikin historiankurssien ja monien oppilaiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella huomasin, että oppilaan tietoisuutta yhdenkään säveltäjän, artistin, bändin tai biisin olemassaolosta (esim. nimestä ja aikakaudesta) ei voinut pitää itsestäänselvyytenä. Ylipäänsä mitään mikä liittyy musiikkiin tai sen historiaan ei voinut myöskään pitää. Toiset oppilaat tietävät mikä on basari ja toiset eivät. Toisille oppilaille Led Zeppelin on bändi ja toisille ilmalaiva.

8. LOPUKSI

Tässä opinnäytetyössäni olen pohtinut yhteisöllisyyden, kohtaamisen, pedagogisen rakkauden ja motivoinnin mahdollisuuksia yläkoulun ja lukion musiikinopetuksessa. Kokemusteni, pohdintojeni ja tämän työn kirjoittamisprosessin myötä haluaisin rohkaista jokaista kasvatus-/ opetuslalla toimivaa pedagogia tavoittelemaan näitä lähtökohtia omaan työhönsä. Yhteisöllisyyden, kohtaamisen ja rakkaudellisin keinoin on mahdollisuus saavuttaa positiivinen vuorovaikutussuhde opetustilanteessa, mikä edesauttaa sekä oppijan että opettajan kokonaisvaltaista kasvua sekä kehitystä. Molemmat kokevat opetustilanteen mielekkäänä ja tämän seurauksena opetustilanteesta tulee motivoiva kummankin kannalta. Yksilöiden itsetunto ja minäpystyvyyden tunne kasvaa positiivisten oppimiskokemusten myötä.

Aidon kohtaamisen kautta yksilöt kokevat olevansa oikeasti osallisena ryhmässä. He tulevat kuulluksi, heitä arvostetaan ja aidon vuorovaikutuksen seurauksena oppimis-/kasvatustapahtumasta tulee kokonaisvaltaista ja johdonmukaista. Johdonmukaisuus, rehellisyys ja aitous ovat perusedellytyksiä luottamuksellisessa ja turvallisessa kasvatustapahtumassa. Tällöin oppimisprosessi koetaan mielekkäänä kaikilta osin.

Aloittaessani opinnot Turun ammattikorkeakoulussa tiesin jo mistä tulen opinnäytetyöni tekemään. Kymmenen vuoden aikana työkentällä saadut onnistumisen hetket yhteisöllisen pedagogian keinoin olivat muodostaneet itselleni selkeän kuvan siitä mitä ajattelen hyvästä opettajuudesta ja millä tavalla musiikinopetuksessa yläkoulu- ja lukioikäisten oppilaiden kanssa on mahdollista saavuttaa virtaus. Materiaali tämän opinnäytetyön sisältöön oli jo olemassa oman pääni sisällä. Siitä huolimatta olen kokenut ajatuksieni ja kokemuksieni saattamisen kirjalliseen muotoon hyvin haasteellisena. Koen tämän aiheen itselleni hyvin tärkeäksi ja halusin saada kaikki ajatukseni ilmaistua tässä opinnäytetyössä.

Oppimisprosessi on ainutlaatuinen jokaisen ryhmän ja yksilön kanssa. Aidon kohtaamisen ja rakkauden kautta on mahdollista tavoitella positiivista yhteisöllisyyttä ja sen saavuttamisen myötä edesauttaa yksilön henkilökohtaista kasvua kohti virtausta. Kysymys on valinnoista ja mahdollisuuksien näkemisestä. Opettajan toimiessa yhteisöllisen pedagogian keinoin hän kohtaa oppilaat ja vuorovaikutuksellisessa opetusprosessissa hänen on helppo havaita kasvua ja kehitystä edistäviä mahdollisuuksia.

Simo Skinnari (2004) kirjoitti, että ainutlaatuisuuden kunnioittaminen ja toteuttaminen itsessä sekä toisissa on pedagogisen rakkauden ydin. Jokaiselle pedagogille tämä on mahdollista päästäessämme esiin sen rakkauden joka meissä on.

Jokaisella pedagogilla on olemassa yhteisöllisyyden, kohtaamisen, pedagogisen rakkauden ja sisäisen motivaation toteutumiseksi vaadittavat ominaisuudet. Paradoksaalisesti niiden ominaisuuksien käyttö on samaan aikaan hyvin yksinkertaista ja moniselitteistä. Moniselitteisyyttä olen tässä työssä pyrkinyt käsittelemään teoreettisen viitekehyksen avulla ja niihin liittyvillä pohdinnoilla. Asian yksinkertaisuutta olen valottanut omilla henkilökohtaisilla kokemuksillani. Yhteisöllisyyden kokemukset vaativat toteutuakseen opettajalta vain aitoa sekä rehellistä läsnäoloa, oppilaiden arvostamista ja huomioonottamista sekä heidän kohtaamista omana itsenään.

Olen kokenut hedelmälliseksi ja antoisaksi tehdä työtäni koulussa arvostavan kohtaamisen keinoin. Siksi haluan rohkaista lukijaakin näillä ajatuksilla ja esimerkeillä toteuttamaan yhteisöllistä pedagogiaa sekä harjoittamaan kasvatusta rakkaudellisin keinoin. Johdantokappaleessa oleva Viktor Franklinilta lainaamani ajatuksen ymmärtäminen sisältää sen kaiken, mitä olen tässä opinäytetyössäni halunnut ilmentää.

LÄHDELUETTELO

- Frankl, V. E. 1984. Itsensä löytäminen. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Skinnari, S. 2004. Pedagoginen rakkaus. Kasvattaja elämän tarkoituksen ja ihmisen arvoituksen äärellä. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Heikkilä, J-P., Hyypä, H. ja Puutio, R. 2009. Yhteisön lumo Systemisiä kytkeytymisiä. Rannikon laatupaino Oy, Vihanti 2009.
- Raina, L. ja Haapaniemi, R. 2007. Yhteisöllinen pedagogia ”...ettei tarvitse tehdä yksin”. As Pakett kirjapaino, Tallinna 2007.
- Kaipio, K. 1999. Kasvattava yhteisö. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 1999.
- Kylmäkoski, M (toim.). 2010. Avauksia yhteisöllisyyteen. Gummerus Kirjapaino Oy Vaajakoski, 2010.
- Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Porvoo:WSOY.
- Reeve, J. 2005. Understanding motivation and emotion. USA: John Wiley & Sons.
- Salminen, K. 1990. Musiikkimakujen muotoutuminen. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Salminen, K. 1990. Nuorten ja varhaisnuorten musiikkimaku keväällä 1990. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Lilja- Viherlampi, L-M. 2007. Minunkin sisällä soi! – Musiikin ja sen parissa toimimisen terapeuttisia merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikkikasvatuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24.
- www.juureton.fi

KYSELYTUTKIMUSLOMAKE

1. Sukupuoli

- a. mies
- b. nainen

2. Soitatko jotain soitinta?

Kyllä

En

Mainitse soittimet mitä soitat ja aika kuinka kauan olet soittanut?

3. Kuunteletko musiikkia?

- a. päivittäin
- b. muutaman kerran viikossa
- c. silloin tällöin
- d. en juuri koskaan

4. Eniten kuuntelen musiikkia

- a. itsekseni (kotona tai vaikka omalla mp.3 soittimella)
- b. kavereiden kanssa
- c. vanhempien tai sisaruksien toimesta (esim. kotona tai autossa)

5. Kuinka usein laitat itse musiikkia soimaan?

6. Jos laitan itse musiikkia soimaan, useimmiten kuuntelen

- a. radiota
- b. yksittäisiä kappaleita/biisejä eri artisteilta
- c. levyjä kokonaisuutena läpi

7. Jos kuuntelet radiota, mitä kanavaa/kanavia kuuntelet?

8. Suurimman osan itselläni olevasta musiikista olen hankkinut

- a. kaupasta
- b. internetistä
- c. kavereilta, kirjastosta tai muualta lainaamalla

9. Milloin olet viimeksi hankkinut itse kokonaisen levyn?

- a. viikon sisällä
- b. kuukauden sisällä
- c. puolen vuoden sisällä
- d. vuoden sisällä
- e. en ole koskaan hankkinut itse kokonaista levy

10. Minkä levyn?

11. Musiikki, josta pidän eniten on

- a. suomalainen pop/rock-musiikki
  - b. ulkomaalainen pop/rock-musiikki
  - c. metallimusiikki (Heavy)
  - d. joku muu
- Mikä? _____

12. Mainitse muutama suosikkiartistisi tai bändi

13. Onko sinulla artistin/bändin

- a. kokonaisia levyjä
- b. yksittäisiä kappaleita/biisejä
- c. koko tuotanto
- d. olen kuullut radiosta

14. Kuinka usein kuuntelet kokonaisen levyn läpi niin, että samanaikaisesti et tee mitään muuta?

a. kerran päivässä

b. kerran viikossa

c. silloin tällöin

d. en koskaan

15. Minkä levyn kuuntelit viimeksi?

16. Voit lopuksi kertoa omin sanoin mitä musiikki sinulle merkitsee?

(oletko käynyt konserteissa, festareilla? Ym.)

Pohjapiirustus

